

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра філології, педагогіки та методики викладання

**Література в інтермедіальному вимірі:
методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності: В11 Філологія**

Біла Церква – 2026

УДК 82.09:372.882:378(07)

Затверджено до друку
методичною комісією БНАУ
(протокол № 11 від 24.06.2026 р.)

Укладач: Карпенко С.Д., канд. пед. наук, доцент;

Література в інтермедіальному вимірі: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності В11 Філологія / уклад. С. Д. Карпенко. Біла Церква, 2026. 60 с.

Видання спрямоване на організацію аудиторної та самостійної роботи здобувачів із вибіркової навчальної дисципліни «Література в інтермедіальному вимірі», що належить до предметного циклу «Історія зарубіжної літератури» спеціальності В11 «Філологія».

Методичні вказівки містять: перелік компетентностей і орієнтовні результати навчання здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; перелік питань, винесених на семінарські заняття; основні поняття та навчальні матеріали з тем; творчі завдання для індивідуальної та групової роботи студентів; практичні вправи, запитання, завдання для самоконтролю; орієнтовні теми наукових повідомлень; рекомендовану літературу.

Рецензент: Шевченко Т. М., доктор філол. наук, професор, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

© БНАУ, 2026

ЗМІСТ

Назва розділу / теми	Сторінка
Пояснювальна записка	4
Вступ	5
<i>Модуль 1. Місце літератури серед інших видів мистецтв</i>	5
Тема 1. Використання звукових елементів у літературі	5
Тема 2. Використання кольору в літературі	10
Тема 3. Жанровий дифузійонізм	16
Тема 4. Використання літератури у повсякденному житті та маркетингу	18
Тема 5. Література майбутнього	20
<i>Модуль 2. Аналіз інтермедіальних особливостей літературного тексту</i>	22
Тема 6. Структура аналізу літературного твору з інтермедіальними елементами	22
Тема 7. Аналіз літературного тексту в інтермедіальному вимірі	25
Література	28
Додатки	29
Додаток 1. «Кросворди»	29
Додаток 2. «Схеми аналізу літературних творів»	51

Пояснювальна записка

Методичні рекомендації для аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти поєднують теоретичний матеріал лекцій у вигляді конспекту, практичні завдання, схеми аналізу творів, посилання на використану та рекомендовану літературу та запитання для самоконтролю. Комплексний підхід до викладу навчальної інформації для здобувачів передбачає навчальний діалог, командну роботу над виконанням мініпроектів та обмін інформацією під час занять.

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Література в інтермедіальному вимірі»** (1 кредит ЄКТС / 30 год) є опанування основними поняттями про світовий літературний процес, ознайомлення з взірцевими літературними творами митців (відповідно до західноєвропейського «літературного канону») періодів Нового часу (XVIII ст.) – до сьогодення (XXI ст.), відображеними в інтермедіальному кроскультурному контексті.

Опис дисципліни:

ЗМ 1. Культура і мистецтво. Література як вид мистецтва: літературознавчі студії для аналізу художніх творів у міжкультурній взаємодії. Поняття про літературні/культурні канони. Західноєвропейський «літературний канон».

ЗМ 2. Історія зарубіжної літератури XVIII-XIX ст.: кроскультурний контекст творів. Формування літератури мейнстріму

ЗМ 3. Історія зарубіжної літератури XX-XIX ст.: інтертекстуальність та інтермедіальність як стильова ознака літературних творів.

Очікувані результати навчання з курсу:

ПРН 8.1. Розуміти чинники взаємодії історико-культурного розвитку і мови в його контексті. Розрізняти літературні епохи та історико-культурні особливості розвитку та взаємодії літератури від Нового часу (18 ст.) до наших днів (сучасна література 21 ст.).

ПРН 8.2. Характеризувати літературу як вид мистецтва. Розглядати літературний твір у зіставленні з іншими видами мистецтв. Усвідомлювати сутність літератури як «знакової системи».

ПРН 8.3. Створювати власні проекти з використанням сучасних засобів візуалізації.

ПРН 13. Досліджувати перекладні варіанти класичних творів з метою виявлення кроскультурної специфіки їх сприйняття і прочитання в різні епохи.

ПРН 15. Оперувати навичками використання сучасних різновидів філологічного аналізу текстів літературних творів (компаративний, інтертекстуальний, інтермедіальний).

Для заочної форми навчання обсяги аудиторних годин – 4 год лекційні, 6 год практичні. 75% обсягу навчальних годин – самостійна робота здобувачів.

1. Вступ

«*Література в інтермедіальному вимірі*» охоплює твори, в яких спостерігається взаємодія художніх кодів різних мистецтв, зокрема літератури, музики, візуальних мистецтв та інших медіа. Цей термін описує художню практику, в якій текст інтегрується з елементами інших видів мистецтва, створюючи нові форми вираження, наприклад, у цифрових творах, відеопоезії або творах, що поєднують літературу з музикою чи візуальним рядом.

Ключовими аспектами, що виступають я наріжні камені, між якими зводиться тривимірний модель літературного простору, є взаємодія різних мистецьких форм. Основна ідея полягає в тому, щоб пояснити вихід літератури як виду мистецтва за межі свого традиційного текстурального формату через діалог з іншими медіа [2].

Це може проявлятися у:

- *цифровій літературі*: твори, створені для цифрового середовища, які можуть включати інтерактивні елементи, гіперпосилання, відео чи аудіо;
- *відеопоезії*: вірші, які поєднуються з візуальними образами, створюючи синтетичний мистецький продукт;
- *літературно-музичних проєктах*: твори, де текст співіснує з музичним супроводом або стає основою для музичного твору;
- *розширення художньої реальності*: через поєднання різних мистецьких кодів література в інтермедіальному просторі прагне розширити можливості художнього вираження та створити унікальну, багатошарову реальність.

Прикладом може бути жанр *інтерактивного роману*, де читач може впливати на розвиток сюжету, обираючи різні шляхи, а також літературні інсталяції, де текст інтегрується в просторовий контекст з використанням візуальних або звукових елементів [15].

Таким чином, *література в інтермедіальному просторі* – це сучасний підхід до творчості, який використовує можливості новітніх технологій та різних видів мистецтв для створення нових захоплюючих форм літературного мистецтва [2, 19].

Модуль 1. Місце літератури серед інших видів мистецтв

Тема 1. Використання звукових елементів у літературі

Застосування звукових елементів (або **фоніки**) є найчастішим у літературі, тому що це той спосіб впливу на читача, який допомагає «оживити» текст, діючи на слух читача через ритм, повтори та імітацію звуків.

Основними прийомами фоніки є: алітерація, асонанс, ономатопея, фоносемантика, ритм та рима.

1. Алітерація та Асонанс

Це повторення певних звуків для створення настрою:

- ❖ Алітерація: повторення приголосних. Наприклад, звук [с] може імітувати свист вітру або тишу («Спить степ...»).
- ❖ Асонанс: повторення голосних. Наприклад, звук [о] часто додає простору, туги або глибини («О панно Інно...»).

2. Оноματοпεία (Звуконаслідування)

Слова, що імітують реальні звуки природи чи предметів: кукуріку, шурхіт, гуркіт, цок-цок, хлюп. Це робить опис максимально реалістичним.

3. Звукопис (Фоносемантика)

Добір слів так, щоб їхнє звучання підсилювало зміст. Наприклад, для опису битви автор може використати багато твердих, «різких» приголосних (р, д, т, к), щоб передати напругу та брязкіт зброї.

4. Ритм та Рима

- ❖ Ритм задає темп: швидкий (динаміка, біг) або повільний (роздуми, спокій).
- ❖ Рима створює милозвучність і допомагає краще запам'ятовувати текст.

Основною метою використання у творі фоніки є:

- Створення атмосфери: щоб читач буквально «почув» ліс, море чи шум міста.
- Емоційний вплив: м'які звуки заспокоюють, різкі – тривожать.
- Виділення головного: повторення звуків акцентує увагу на важливих образах.

Для розуміння теоретичних положень, розглянемо кілька прикладів того, як автори використовують звуки:

1. Звукова імітація (Онома̀топεία). Автори використовують звукосполучення, щоб передати реальні шуми.

- **Михайло Коцюбинський**: У повісті «Тіні забутих предків» він передає звуки природи через фонетичні засоби: «Тонко заводить вориння... Дз-з... дзи-и...». Це допомагає читачу відчувати атмосферу полонини.

2. Алітерація (повторення приголосних). Допомагає створити динаміку або підкреслити певний образ.

- **Павло Тичина** – один із найяскравіших майстрів звукопису в українській літературі. Її збірка «Сонячні кларнети» буквально «звучить» завдяки поєднанню поезії та музики. У вірші «О панно Інно» повторення звуків [н] та [с] створює ефект ніжності та шепоту: «О, панно Інно, панно Інно! ... Сніги, сніги, сніги...».

- **Ліна Костенко**: Використовує алітерацію для імітації грози: «Гроза погримувала грізно». Накопичення звуків [гр] передає гуркіт грому.

- **Тарас Шевченко:** Майстерно використовував звук [л] для створення лагідного образу: «Неначе ляля в льолі білій».

3. Асонанс (повторення голосних). Створює мелодійність та особливий настрій.

- **Павло Тичина:** Її поезія «Ви знаєте, як липа шелестить...» сповнена асонансу на [і], [е], [а], що робить текст надзвичайно наспівним.

- **Тарас Шевченко:** Використовував асонанс для передачі простору: «Сонце гріє, вітер віє...».

4. Звукопис як засіб емоцій. Звуконаслідування в українській поезії часто поєднує різні прийоми для створення цілісної картини. Наприклад, у творах Івана Франка алітерація на [р] часто символізує силу праці або боротьби: «мов водопаду рев... гримлять» (подано за <https://ukrayinska.libretexts.org/>)

Сучасні письменники використовують звук менш «декоративно», ніж класики. Переважно фоніка допомагає показати у творі динаміку, міську метушню (драйв) або психологічний тиск.

Розглянемо кілька прикладів:

1. **Сергій Жадан (Ритм і міський шум)**

Її поезія та проза дуже музичні. С. Жадан часто використовує внутрішній ритм, що нагадує рок-музику або реп.

- Прийом: Алітерація на глухі та шиплячі звуки для передачі шуму потягів, вокзалів, вітру.

- Ефект: Читач відчуває «дихання» міста, задиханість і швидкий темп життя.

2. **Юрій Андрухович (Карнавальність і джаз)**

Він часто вплітає в текст музичні терміни та звукові образи, що створюють атмосферу бароко або джазової імпровізації.

- Прийом: Гра зі словами, що звучать подібно, але мають різне значення (паронімія).

- Ефект: Створюється ілюзія багатоголосся, свята або хаосу.

3. **Оксана Забужко (Інтоніційний синтаксис)**

Її звук — це звук голосу, що не вщухає. Вона використовує надзвичайно довгі речення з безліччю ком, тире та знаків оклику.

- Прийом: Ритмічне наростання напруги через повтори слів на початку фраз.

- Ефект: Виникає відчуття живого, емоційного монологу, від якого неможливо відірватися.

4. Іздрик (Фонетична еквілібристика)

Для Іздрика звук слова часто важливіший за його пряме значення.

- Прийом: Він будує вірші на звукових асоціаціях (одне слово «чіпляється» за інше через схожість звуків).
- Ефект: Текст перетворюється на чисту вібрацію, де сенс народжується із самого звучання.

5. Сучасна воєнна проза та поезія

Тут звук стає максимально реалістичним і жорстким.

- Прийом: Використання звуконаслідувань вибухів, свисту снарядів, тиші після обстрілу.
- Ефект: Максимальний ефект присутності, «ефект контузії» через текст.

У *трилерах та горорі* звук – це інструмент маніпуляції страхом. Автори використовують його, щоб посилити відчуття загрози, навіть коли самого монстра чи вбивці ще не видно.

В літературі фоніка виконує наступні функції та виражається через такі форми:

1. Звук як передвісник (*Сигнал небезпеки*)

Звук часто стає першою ознакою того, що щось не так. Наприклад, у романах **Стівена Кінга** (як-от «Воно») персонажі часто чують віддалений зловісний сміх або незрозумілий шурхіт у темряві. Це змушує читача разом із героєм завмирати від очікування.

2. Використання тиші

У трилерах тиша буває гучнішою за крик. Вона створює вакуум, який мозок читача автоматично заповнює найгіршими очікуваннями. Коли автор детально описує абсолютну тишу, будь-який наступний звук (рипіння підлоги, важке дихання) спрацьовує як «джампскейр» у кіно.

3. Фонетична напруга та деформація слів

Сучасні автори *хорору* використовують графічні та звукові маніпуляції з текстом:

- Розтягування голосних: написання слів через дефіси («д-о-п-о-м-о-ж-і-т-ь») імітує тремтячий голос або передсмертний хрип.
- Курсив та капіталізація: виділення звукових дієслів («ВІН ПОЧУВ ЦЕ») акцентує увагу на слуховому сприйнятті страху.
- Незвичні метафори звуку: наприклад, «вогонь кепкував» або «птахи гавкали». Опис звуків, які не притаманні об'єкту, підсвідомо викликає у читача почуття тривоги та дискомфорту [2, 114].

4. Звукопис (Алітерація напруги)

Для створення ефекту «контузії» або паніки автори використовують накопичення різких приголосних:

- [р], [гр], [хр]: передають хрускіт, гарчання або механічний скрегіт.
- [с], [ш], [ч]: імітують шипіння, шепіт або звук чогось, що повзе.

5. Ономатопея в дії

Пряма імітація звуків (цок-цок, тук-тук, клац) дозволяє автору «зумити» увагу читача на дрібних деталях, відсікаючи все зайве навколо. Це створює ефект присутності, ніби ви самі перебуваєте в кімнаті з героєм [3, 120-122].

Використовуючи методи лінгвостилістики, сучасні філологи активно аналізують фоніку поетичних творів та прози. Серед відомих сучасників назовемо: **Ігоря Качуровського** як автора підручника «Фоніка», базового для вивчення естетичної вартості звуків у мистецькому творі; **Марину Кабиш** – дослідницю семантичного навантаження алітерацій та асонансів, стилістичних функцій звукопису в українській поезії; **Анатолія Мойсієнка** – дослідника звукописного континууму та фоносемантичних рівнів тексту; **Юлію Гришко** – як фахівця з фонетичних оказіоналізмів (авторські звукові новотвори) у сучасному поетичному дискурсі та їхньому впливі на сприйняття образу міста; **Олену Наumenко** – дослідницю фоностилістики та перекладознавства. Зокрема їй належать розвідки про звукові прийоми у творах Едгара По та їхні відтворення в українських перекладах. Більше про лінгвістичні прийоми створення страху можна прочитати в дослідженнях про лексичні засоби наративної напруги та особливості відтворення жаху в мові. Деякі автори також використовують специфічні синтаксичні фігури, щоб буквально «дихати» в потилицю читачеві через ритм речень [3, 117-129].

Теоретики фоностилістики та фоносемантики (Г. Руда, І. Татарнікова, С.Воронін та ін.) працюють на межі лінгвістики та літературознавства, створюючи методологічну базу для аналізу. Зокрема, **Ганна Руда** виокремлює різні підходи до фоностилістики, зокрема фонетико-семантичний та експресивний; **І. Татарнікова та К. Шереметьєва** визначають фоностилістику як розділ, що вивчає експресивні властивості вимови слів у художньому тексті; **Станіслав Воронін** основоположник сучасної фоносемантики, чії праці про зв'язок звуку та значення досі є фундаментальними для літературознавчих розвідок.

Запитання для самоконтролю

1. Чим алітерація відрізняється від асонансу? Наведіть приклад (можна власний), де звук передає рух або шум.
2. Що таке ономатопея? Як цей прийом допомагає авторам творів з елементами жахів (горорів) створювати ефект присутності?

3. Поезію П. Тичини називають «музикальною». Які звуки він використовував для створення атмосфери спокою чи тривоги?
4. Наведіть приклад використання фоніки як зображувального засобу у сучасних літературних творах.

Завдання:

5. За підручником Кочерга С., Вісич О. «Літературознавча інтермедіальність» опрацюйте с. 7-45 «Міжмистецькі діалоги».
6. Підготуйте презентацію за цією темою (за бажанням).
7. Виконайте кросворди № 1-5 для повторення та закріплення знань про літературознавчі терміни та поняття.
8. Проаналізуйте фоніку поезії П. Тичини «О, панно Інно»

О панно Інно, панно Інно!
Я — сам. Вікно. Сніги...
Сестру я Вашу так любив —
Дитинно, злотоцінно.
Любив? — Давно. Цвіли лути...
О люба Інно, ніжна Інно,
Любові усміх квітне раз — ще й тлінно.
Сніги, сніги, сніги...
Я Ваші очі пам'ятаю,
Як музику, як спів.
Зимовий вечір. Тиша. Ми.
Я Вам чужий — я знаю.
А хтось кричить: ти рідну стрів!
І раптом — небо... шепіт гаю...
О ні, то очі Ваші. — Я ридаю.
Сестра чи Ви? — Любив...

Тема 2. Використання кольору в літературі

Колір є не менш потужним ніж звук зображальним засобом. У сучасній літературі він перестав бути лише елементом опису пейзажу. Сьогодні це потужний інструмент психологічного аналізу, створення атмосфери та вираження авторської індивідуальності. За спостереженнями В. Просалової [3, 130-138], колористика в сучасних текстах виконує функції:

1. Психологізм та емоційні стани

Колір допомагає візуалізувати внутрішній світ героя на чуттєвому рівні.

- **Чорний та сірий:** часто використовуються для підкреслення моральних дилем, внутрішньої боротьби або депресивних станів. Наприклад, «чорне молоко» або «чорна хмара незнання» символізують глибокий розпач чи невігластво.

- **Білий:** у сучасному контексті може набувати негативних відтінків, транслюючи «білий страх», відчай або відчуження.

- **Синій:** часто виступає символом невловимого щастя, вірності або духовної глибини.

2. Символічний контекст

Сучасні автори часто переосмислюють традиційну символіку:

- **Червоний:** традиційно асоціюється з пристрастю та енергією. Проте в сучасній прозі, особливо воєнній, він частіше символізує агресію, кров та страждання.

- **Золотий:** якщо раніше це був колір багатства, то зараз він часто стає ідентифікатором «нечистої сили» або атрибутом потойбіччя в текстах із містичним ухилом.

- **Жовтий:** може означати як радість і креативність, так і тривогу, розлуку чи зраду.

3. Авторські неоніми та стилістика

Письменники створюють *власні назви відтінків*, щоб надати тексту унікальності:

- Використання пастельних тонів допомагає створити атмосферу мрійливості, тоді як темні та насичені кольори нагнітають відчуття таємничості чи небезпеки.

- Наприклад, *Ліна Костенко* активно використовує **кольоропис** («блакитний дощ», «рожеві сосни»), де колір стає частиною імпресіоністичного стилю, передаючи миттєві враження [13].

- У дитячій літературі, як у *Всеволода Нестайка*, «**рудий**» колір стає ознакою особливості та сонячного характеру героя [19].

4. Контраст як прийом. Автори часто зіставляють кольори для посилення драми: поєднання білого й чорного або білого й «червоно-кривавого» підкреслює гостроту болю чи конфлікту.

У сучасній українській літературі кольорова гама часто є «паспортом» стилю автора. За нею легко можна впізнати кому з майстрів слова належить твір. Наведемо кілька прикладів як це виглядає у письменників [6]:

Сергій Жадан: Теракотовий, димчастий та іржавий

Колір у Жадана – це колір індустріального Сходу, залізниці та прифронтових міст. Його палітра часто «брудна» і реалістична.

- Домінанти: Кольори іржі, пилу, вицвілого бетону та мазуту.

- Символіка: Ці кольори передають фактуру життя. Якщо з'являється синій, то це зазвичай колір глибоких сутінків або холодного неба над вокзалом. Червоний у нього – це не романтика, а кров, габаритні вогні фур або рани на тілі міста.
- Ефект: Створює відчуття «обжитого», шорсткого простору, де краса народжується всупереч суворим умовам.

Ірен Роздобудько: Акварельність та спалахи червоного

Її проза часто психологічна та кінематографічна, тому колір тут працює як акцент на емоціях.

- Домінанти: **Чорно-біла** основа (як старе кіно) з яскравими **червоними** або **жовтими** плямами.
- Символіка: Червоний – це майже завжди колір фатальної жінки, пристрасті або різкої зміни долі (згадайте роман «Гудзик», де червоний гудзик стає ключовим символом). Сірий та сріблястий передають меланхолію та туманні спогади.
- Ефект: Колір у Роздобудько працює як театральне освітлення – він вихоплює з темряви важливу деталь, на якій читач має зосередитись.

Юрій Андрухович: Барокова позолота і пурпур

У його текстах (як-от «Перверзія» чи «Дванадцять обручів») колір дуже насичений, майже карнавальний.

- Домінанти: **Золотий, мідний, глибокий фіолетовий та винний.**
- Символіка: Це кольори старої Європи, мистецтва та містики. Колір підкреслює іронічність і складність світу.

Якщо Жадан пише «вугіллям і крейдою» по стіні, то Андрухович – олійними фарбами, а Роздобудько – аквареллю з різкими штрихами маркера (за Кочерга, Вісич [2]).

Зарубіжні письменники використовують колір не просто як декорацію, а як складний культурний та психологічний код. Часто колірна палітра стає центральною метафорою всього твору. Ось кілька прикладів домінантних кольорів у творчості відомих сучасних авторів:

Харукі Муракамі: Магічна «безбарвність» та яскраві акценти

У Муракамі колір часто пов'язаний з ідентичністю героя та кордоном між реальністю і снами.

- Символіка імен: У романі «Безбарвний Цукуру Такідзакі та роки його прощі» всі друзі головного героя мають у прізвищах назви кольорів (Ака – червоний, Ао – синій, Сіро – білий, Куро – чорний). Сам Цукуру відчуває себе «прозорим» і позбавленим суті саме через відсутність кольору.
- Домінанти: Часто згадуються кремовий та глибокий синій (колір моря або нічного неба), що символізують занурення у підсвідомість.

Маргарет Етвуд: Колірна сегрегація (дистопія)

У романі «Оповідь служниці» колір – це мова соціального статусу та жорсткого контролю.

- **Червоний:** Колір Служниць, що символізує фертильність, кров і водночас гріх. Це їхній візуальний маркер, який позбавляє індивідуальності.
- **Блакитний:** Колір Дружин, символ чистоти та образу Діви Марії, що підкреслює їхній вищий статус.
- **Зелений:** Колір Марф (прислуги), що вказує на їхню домашню роботу та покірність.

Стівен Кінг: Кольори жаху та невизначеності

Кінг використовує відтінки, щоб викликати підсвідому тривогу.

- **Жовтий:** У горорі Кінга цей колір часто асоціюється з хворобою, занепадом та чимось відразливим (наприклад, жовті очі монстрів або вицвілий папір).
- **Чорний:** Символізує абсолютне зло та невідоме. У повісті «У високій траві» чорний камінь є втіленням хибної віри, що поглинає героїв [20].

Террі Пратчетт: Октарин (колір магії)

У циклі «Дискосвіт» Пратчетт вигадав восьмий колір спектру – **октарин**, який бачать лише чарівники та коти. Це яскравий приклад того, як колір створює унікальний світ фентезі (подано за <https://naurok.com.ua/simvolika-koloriv-u-literaturi-214570.html>).

Вивчення кольоропозначення в літературі сьогодні є дуже популярною темою в магістерських кваліфікаційних роботах. Проте цій темі приділяють увагу і солідні науковці. Зокрема, **Ірина Бабій** вивчає колористику як засіб реалізації мистецьких ідей у прозі; **Людмила Пустовіт** відома працями про семантику та поетику кольору в українській поезії (зокрема, досліджувала творчість Павла Тичини та Миколи Вінграновського); **Тетяна Ковальова** аналізує колір як засіб вираження індивідуального стилю письменника; **Наталія Мочернюк** приділяє увагу взаємодії літератури з образотворчим мистецтвом, що є важливим для розуміння колористики як інтермедіального явища; **Наталія Римар** вивчає колористику художнього простору та її роль у наративі на прикладі прози Ніни Бічуї; **Костянтин Галич** та **Микола Гуменний** займаються дослідженням колористики антивоєнних творів.

Вивчення колоративної лексики у різних мовах показує, що іноземні автори часто спираються на національний контекст. Наприклад, у сучасній англomовній поезії червоний може водночас означати як піднесену любов, так і деструктивну пристрась. Про семантику кольорів можна знайти інформацію в академічних посібниках із зарубіжної літератури та наукових розвідках вищевказаних авторів. (подано за <https://naurok.com.ua/man-semantika-ta-simvolika-koloru-yak-lingvokulturniy-fenomen-44911.html>)

Запитання для самоконтролю

1. Які зміни відбулися у літературному використанні кольору (зіставте класичну та сучасну літературу)? Де частіше використовувався опис кольору?
2. Опишіть «колірний паспорт» будь-якого сучасного автора (наприклад, чому у Жадана домінує іржавий, а у Роздобудько – червоний)?
3. На пикладі одного з романів С. Жадана, проаналізуйте функцію кольору одягу героїв твору.
4. Виконати кросворди № 6-16 для закріплення знань про літературознавчі терміни та поняття.
5. За підручником Кочерга С., Вісич О. «Літературознавча інтермедіальність» опрацюйте с. 52-63 «Синтетичні види мистецтва і художнє слово».
6. Прочитайте статтю та поясніть в чому полягає інтермедіальний аспект кольору.

О. Вісич «Червоне» і «синє»: драма пріоритетів постреволуційного ренесансу (за повістю М. Хвильового «Сентиментальна історія»)

Режим доступу: <http://lesiaukrainka.crimea.ua/red&.htm,2003>.

Роль кольорів в образотворчому мистецтві важко переоцінити. Як вказував Григорій Сковорода, «...рисунок, или пропорція и расположение красок – то сила» [6,129]. Однак використання кольорів є не тільки засобом живопису, але й художньої літератури, де вони забарвлюють предмети, створюють колорит, водночас викликаючи певні психологічні асоціації.

Українській ренесанс постреволуційної доби зумовив інтенсивний пошук нових тем, ідей, форм. Серед розмаїття художніх прийомів новим сугестивним значенням наповнились барви, адже «кольори самі по собі символічні, як стверджував Шеллінг, – природний інстинкт звів їх до символів надії, млості, любові і т. д.» [9:248]. Поступово в кольоровій гамі доби Розстріляного відродження виокремлюються дві барви – синя і червона, протиставлення яких спричинене особливістю епохи. На ту пору червоний колір, традиційно популярний і багатогранний у мистецтві, асоціювався з комуністичною ідеєю. Йоганн Вольфганг Гете одним з перших зауважив, що червоне забарвлення навіює «благочинний страх», натомість синій колір – «чарівне ніщо», однак саме він здатний психічно заглибити реципієнта в роздуми про тайну безкінечності, привабити сподіванням гармонії, спокою. Недарма Микола Вороний на початку ХХ ст. закликав українських письменників писати твори, «де хоч клаптик яснів би того далекого блакитного неба...» [2:14], спрямовуючи орієнтацію на філософсько-естетичні цінності європейської літератури, які сповна відображала, наприклад, «Синя птиця» Моріса Метерлінка.

У 10-20-і рр. синій (голубий, блакитний) колір переповнив українську літературу, символізуючи мрію про втілення загальнолюдського і національного ідеалу, невиразне, туманне майбутнє. Проте і червоний колір по-своєму відображав мету, але приземлену, соціально окреслену. Аналогічна інтерпретація кольорів зустрічається в іконопису, де «червоний і синій [...] складають антиномічну єдність» [5:182], але в радянській Україні «вірою, протилежною вірі християнській», претендував бути соціалізм [1:124]. Невипадково червона і лазурова смуги поєднані в прапорі УРСР. Отже, семантика кольорів пристосовувалась до духу часу. І цей дух часу заявив про себе яскравою синьо-червоною палітрою символіки в нових творах української літератури.

Синьо-червона «двофарбність» виявляється у багатьох мистецьких творах того періоду, проте незабаром митці змушені були констатувати, що «блакитні й червоні мрії» втрачено. Натомість ряд авторів свідомо вдаються до «підфарбовування» своїх творів червоними тонами. «Синя мрія» з її національними алюзіями впевнено витісняється «фальшиво-червоною». Безперечно, остання – похідна від першої, її модифікація, але з часом вона все більше нав'язувалась системою і приковувалась до потреб панівної ідеології. Спільні витoki обох понять давали їм змогу деякий час співіснувати у свідомості суспільства. Однак вимоги соціалістичної держави змушували визначати пріоритети.

Опозиційність кольорів виявлялась на рівні псевдонімів (Василь Блакитний – Іван Багряний), назв творів («Блакитний роман» Гната Михайличенка – «Червоний роман» Андрія Головка), масового утвердження парадигми «червоного» в образній структурі та знеціненні блакитного аж до трагедійного самопародіювання. Врешті «синє» та «червоне» трансформується в символічне відображення конфлікту між мрією і дійсністю України, її сьогоденням та нездійсненим завтра. Як підкреслює Юрій Шерех, в авторській феєричній колористиці відступає «традиційна Україна зелених гаїв», зникає «Україна голубої далі», а найбільшу «екстазу» викликає червона барва» [10:129].

Боротьбу кольорів-символів можна спостерігати і в межах творчості однієї особистості. Домінанта тієї чи іншої барви в палітрі письменника переконливо свідчить про його ідейні орієнтири та в значній мірі про внутрішню незалежність стосовно керівної ролі партії в літературі, що з початку 30-х років набула рис тотального диктату та контролю. Показовою є еволюція від переваги «синього» до «червоного» у Максима Рильського, автора збірки «Синя далечінь», який в 1931 році напише: «Червоні заграви спалили // Старого світу небосхил» [4:48]. Перемога «червоної» ідеології над наївними «синіми мріями» приводила до немнучої «корозії талантів». Чи не найпереконливіше репрезентує драму пріоритетів постреволюційного ренесансу творчість Миколи Хвильового.

Письменник увійшов в історію української літератури справжнім лицарем синіх та блакитних барв. Його симпатії виявляються в назвах збірок і творів («Синієтуди», «Синій листопад», «Блакитний мед», «Ярмарок в країні голубих диліжансів»), в доборі лексем, образній системі («легко-синя даль», «тихий голубий сон») та асоціативності характерних словосполучень типу «заозерні края», «загірна комуна». Останній вислів, особливо ефективно використаний в новелі «Я (Романтика)», поєднує червоні і блакитні асоціації. Письменник не цурався червоного кольору, що для нього був «символом прогресу і боротьби». Однак він рішуче не приймав «червоної халтури» та «червоної юшки» в красному письменстві. З властивою йому емоційністю, Хвильовий нерідко накидається на тих, хто «зробив кастовий фетиш із червоного кольору» [3:116], висміює «апологетів *примітивно-червоного* писаризму» в своїх памфлетах.

Переконливою ілюстрацією драматичної контрверсії «синього» і «червоного» в творчості Миколи Хвильового можна вважати повість «Сентиментальна історія». Атмосфера синього кольору характерна для експозиції сюжету. Головна героїня, Б'янка, намагається знайти свою мрію, «синю далечінь». М'ятежний дух спочатку кидає дівчину в чуже місто, подалі від «зачарованого круга дичавини», «темноїбатьківщини». Але героїню продовжує оточувати «сіра буденщина». З часом вона усвідомлює, що без любові не відкриються сховані куточки душі, в яких «мусили віддзеркалитись химерні озера загадкової далі» [8:197]. Але складні стосунки з відомим художником Чаргарем тільки ускладнюють пошуки мрії. Від любові Б'янка кидається до «імітації громадської діяльності». Наступний етап – релігія, але в ній Б'янка теж розчаровується. Героїня знищує ікону, і в закривавленій спідниці іде «вбивати» свою цноту. Синій колір останній раз з'являється як привид: «Надімною, очевидно, стояло м'яко-голубе ранкове небо, але я його не бачила» [8:230]. Розв'язкою повісті стає дефлорація, рівноцінна

самогвалтуванню, що сприймається пророчою візією прийдешнього української інтелігенції в умовах тоталітаризму.

Отже, символічна кривава пляма на простирадлі засвідчує остаточну перемогу червоного над синім, що, на відміну від численних своїх сучасників, Микола Хвильовий сприймає не як благо, а як поразку поривів до свободи перед жорстокою реальністю доби. Не можна стверджувати, що він був єдиним, хто усвідомлював трагічність подібного вибору. «Сентиментальна історія» була написана 1929 р., але ще в 1918 році Павло Тичина написав такі рядки: «Одчиняйте двері – // Наречена йде! // Одчиняйте двері – // Голуба блакить!» Вірш закінчується словами: «Одчинились двері – // Всі шляхи в крові!» [7:56]. Однак тут наявне страшне пророцтво на рівні інтуїції. Микола Хвильовий писав у часи, коли катастрофа була неминуча, і на слово вже одягали кайдани. Тому повість «Сентиментальна історія» є сповіддю безнадії, яка констатувала трагедію втрати «синьої далечини» під навалою червоного терору.

Література

1. Бердяев Н. Духи русской революции. Из глубин. М., 1991.2. Історія української літератури у 8 т. Т. 5. К., 1968.3. Колісниченко А. Катастрофа кентавра. *К и ї в*. 1997. № 7–8. С. 115–130.4. Рильський М. Золоті меди. К.: Дніпро, 1974.5. Руднева Е. Г. Иконописная традиция в эмигрантском творчестве И. С. Шмелева. М., 2001.6. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. К.: Наукова думка, 1983.7. Тичина П. Вибрані твори у 2 т. Т.1. К.: Дніпро, 1971.8. Хвильовий М. Твори: У 5-ох т.: Т. 2. Нью-Йорк–Торонто, 1980.9. Шеллинг. Философия искусства. М., 1966.10. Шерх Ю. Друга Черга: Сучасність, 1978.

Тема 3. Жанровий диффузіонізм

Міжжанрові переходи (або **жанровий диффузіонізм**) – це одна з головних рис сучасної літератури. Міжжанрові переходи належать до експериментальних пошуків письменником нового способу зображення дійсності, почуттів героїв, взаємодії з читачем. Автори відмовляються від чистих жанрів, змішуючи їх, щоб створити ефект несподіванки або глибше розкрити тему (порівняльне літературознавство, подано за http://megalib.com.ua/content/83_74_Janrova_difyziya.html#google_vignette).

Види міжжанрових переходів отримали у науці умовні назви, що відповідають їхній суті:

1. Жанровий «троянський кінь»

Автор починає твір у межах одного зрозумілого жанру, а потім різко змінює правила гри.

- Приклад: Твір починається як класичний детектив (є труп, слідство), але поступово переростає у філософську притчу або психологічну драму, де ім'я вбивці стає другорядним.

- Ефект: Читач залучається через цікавий сюжет, але отримує глибші сенси.

2. Магічний реалізм

Це найорганічніший перехід між побутовим реалізмом та фентезі.

- Герої живуть у звичайному сучасному місті, ходять на роботу, але поруч із цим відбуваються дива (наприклад, дерева розмовляють або люди бачать сни одне одного).

- Автори: Габріель Гарсія Маркес, Харукі Мураками.

3. Автофікшн (Autofiction)

Перехід між автобіографією та художнім вимислом.

- Письменник використовує власне ім'я та реальні факти зі свого життя, але додає вигадані діалоги чи події.
- Ефект: Виникає максимальна довіра до автора, хоча це все одно залишається романом.

4. Поєднання високої та низької культури

Сучасні інтелектуальні романи часто використовують елементи «низьких» жанрів (трилера, хорору, любовного роману).

- Приклад: Умберто Еко в «Ім'я рози» поєднує історичний роман, богословський трактат і детектив.
- Приклад у Жадана: Його проза може поєднувати кримінальний бойовик із високою поезією та соціальним репортажем.

5. Метaproза (Твір у творі)

Перехід між основним сюжетом і процесом написання книжки. Автор може вриватися в оповідь, обговорювати з читачем героїв або міняти фінал на ходу. Це руйнує «четверту стіну».

Основними причинами чому автори вдаються до таких прийомів – це:

- *Подолання кліше*: Втеча від чистих жанрів, що внесені до літературознавчих словників, стає особливою площиною творчості. Важко здивувати читача просто детективом, але детектив у космосі з елементами драми – це вже щось нове.
- *Об'ємність світу*: Пласке сприйняття дійсності як картинки перетворюється на об'ємні речі. Різні ракурси сприйняття дійсності дають нові відчуття. Людина споглядає світ, що сповнений життєвої динаміки, який не вкладається в один жанр, він одночасно і комедія, і трагедія, і містика.

Візьмемо для прикладу один із найвідоміших романів останніх десятиліть – «Хмарний атлас» Девіда Мітчелла. Це ідеальний зразок «жанрового калейдоскопа». У цьому творі автор робить не просто переходи, а справжні стрибки між шістьма різними жанрами (за джерелом Д. Дроздовський URL <https://md-eksperiment.org/post/20170119-istina-zavzhdi-odna-superstrunna-realnist-devida-mitchella> [15]):

1. *Історичні мемуари*: Починається все як подорожній щоденник XIX століття у стилі Германа Мелвілла.
2. *Роман у листах*: Переходить у витончену європейську драму 1930-х років про композитора.
3. *Корпоративний трилер*: Далі ми опиняємося в Каліфорнії 1970-х, де журналістка розслідує змову на АЕС.

4. *Комедія / Фарс*: Раптово сюжет переноситься в сучасну Британію, де літній видавець тікає від бандитів і потрапляє в абсурдну ситуацію в будинку престарілих.

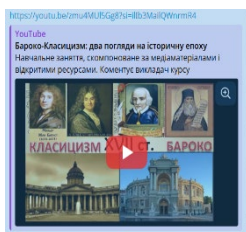
5. *Антиутопія (Кіберпанк)*: Стрибок у майбутнє, в Корею, де панує споживацтво, а клони борються за свої права.

6. *Постапокаліпсис*: Фінальна точка – примітивне суспільство після глобальної катастрофи.

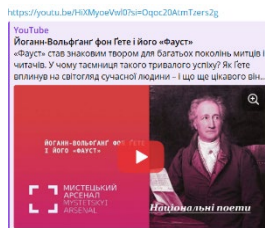
Отже, особливими методами організації тексту твору є те, що кожна історія обривається на найцікавішому місці, а наступний герой знаходить попередню історію (у вигляді щоденника, пачки листів, рукопису чи фільму) та *спільний маркер*: всіх героїв об'єднує спільна родимка у формі комети, що натякає на реінкарнацію душі. Завдяки зміні жанрів Мітчелл показує, як змінюється людська мова та культура, але при цьому незмінними залишаються людські вади (жадібність, жага влади) та чесноти (доброта, самопожертва). Перехід від високого стилю XIX століття до сленгу майбутнього створює відчуття колосального масштабу часу.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке жанровий «троянський кінь»? Навіщо автори використовують цей прийом?
2. У чому особливість магічного реалізму? Де проходить межа між побутовим життям і фантастикою в таких творах?
3. Як у романі «Хмарний атлас» поєднані шість різних жанрів? Що є «сполучною ланкою» між ними?
4. Уявіть, що ви пишете сцену в жанрі трилера. Які звуки та кольори ви б використали, щоб читач відчув небезпеку, не називаючи її прямо?
5. За підручником Кочерга Світлана, Вісич Олександра. «Літературознавча інтермедіальність» опрацюйте с. 72-96 «Сучасні інтермедіальні конфігурації».
6. Перегляньте відео та напишіть есе-відгук на одне з них.

<https://youtu.be/zmu4MUI5Gg8?si=illb3MailQWnrmR4>

<https://youtu.be/HiXMYoeVwI0?si=Oqoc20AtmTzers2g>

Тема 4. Використання літератури у повсякденному житті та маркетингу

Використання літературних прийомів у брендах та маркетингу називається **сторителінгом**. Бренди вже давно не продають просто «товари» – вони продають історії, характери та певні настрої, використовуючи ті самі інструменти, що й письменники [4].

Для легенди бренду можуть бути використані такі літературні та інтермедіальні елементи та прийоми:

1. Літературні архетипи (Герої)

Бренди обирають собі «роль» за класичними літературними типажам (за К. Юнгом):

- «Бунтар» (як Гекльберрі Фінн): Бренд Harley-Davidson. Вони використовують мову свободи, спротиву правилам і «звук дорожнього пилу».
- «Маг» (як Гетсбі або Гендальф): Бренд Apple. Їхні презентації – це розповідь про «магію» в руках користувача, де технології здаються чарами.
- «Славний малий»: Бренд ІКЕА. Проста мова, акцент на затишку, як у сімейних романах.

2. Кольоропис та символіка

Бренди використовують колір так само, як Етвуд чи Кінг – для миттєвого впливу на підсвідомість:

- Tiffany & Co: Створили свій власний колір (бірюзовий), який тепер асоціюється виключно з розкошшю та «сніданком у Тіффані». Це чиста візуальна метафора.
- Ferrari: Червоний тут – це не просто колір, це літературний символ швидкості, небезпеки та агресивної пристрасті.

3. Звук і ритм (Аудіобрендинг)

Рекламні слогани часто будуються на алітерації та ритмі, щоб вони «застрягали» в голові, як вірші:

- «Ваша киця купила б "Віскас"» – тут працює ритміка та повторення звуків.
- Звук відкриття пляшки Coca-Cola або фірмове «дум-дум» від Netflix – це ономатопея, яка миттєво запускає очікування сюжету.

4. Міжжанровість у рекламі

Сучасні бренди часто мімікують під інші жанри:

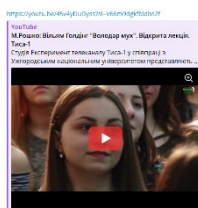
- Реклама може виглядати як короткометражний фільм (як різдвяні ролики John Lewis), де є експозиція, конфлікт і катарсис.
- Chanel часто знімає ролики у жанрі «магічного реалізму», де реальний Париж змішується з казковими образами.

5. Посилання на класику (Алюзії)

Бренди часто «позичають» авторитет у літератури. Наприклад, назва мережі кав'ярень Starbucks – це прізвище старпома з роману «Мобі Дік». Це додає бренду духу пригод та морської романтики, навіть якщо ви просто п'єте лате в центрі міста [4; 17].

Запитання для самоконтролю

1. Що таке архетип у брендингу? Наведіть приклад бренду, який поводить ся як літературний «Бунтар» або «Маг».
2. Чому назва кав'ярень Starbucks вважається літературною алюзією? Як це впливає на імідж компанії?
3. Наведіть приклад аудіобрендингу. Які літературні прийоми (ритм, ониматопея) допомагають рекламному слогану запам'ятатися?
4. За підручником Кочерга С., Вісич О. «Літературознавча інтермедіальність» опрацюйте с. 72-96 «Сучасні інтермедіальні конфігурації».
5. Обрати літературний твір та здійснити його аналіз за критеріями використання ним різних мистецтв, або відтворення його у різних мистецтвах (екранізація, музичні постановки – балет, театральні дійства, відеоігри, реклама, назви страв, торгівельних марок, товарів тощо). В роботі дати відповідь на запитання: коли, де і ким було написано літературний твір? Які ознаки використання різних видів мистецтв ви знайшли у творі? Як літературний твір відобразився у інтермедіальному просторі? Роботу виконати у вигляді презентації.
6. Подивіться відео-лекцію та напишіть есе-відгук на неї.

<https://youtu.be/45v4yDuDyys?si=V66m9dgkfbldbs2f>

Тема 5. Література майбутнього

З огляду на розвиток сучасних технологій, замислюєшся над тим, якою може бути література майбутнього, щоб не втратити свого читача. За спостереженнями вчених, література майбутнього, найімовірніше, відмовиться від формату «статичного тексту» і перетвориться на мультисенсорний досвід. Вона запозичуватиме технології з відеоігор, нейронаук та соціальних мереж. Питання «літератури майбутнього» (футурологія літератури, цифрові трансформації та нові форми тексту) досліджують науковці, які працюють на стику теорії літератури, компаративістики та медіастудій. Оскільки література майбутнього часто асоціюється з цифровим середовищем та зміною ролі автора й читача, ключову увагу цьому приділяють не лише філологи, а й

програмувальники. Часто такі дослідження виконуються у співавторстві фахівців різних галузей.

Серед літературознавців, що захоплюються інтермедіальністю літератури можемо назвати **Дмитра Дроздовського** [15]. Він активно досліджує сучасний літературний процес та тенденції його розвитку, працює як літературний критик і літературознавець, аналізуючи виклики, що постають перед текстом у XXI столітті. Багато науковців зосереджуються на тому, як література реагує на «виклики часу». Наприклад, на платформі ResearchGate публікуються праці про трансформацію функцій художньої літератури в умовах глобальних змін. Методологи літературної освіти часто є фахівцями з інноваційних технологій, що впроваджують критичне мислення та цифрові інструменти. Вивчення категорій часу і простору, започатковане ще Михайлом Бахтіним, продовжують сучасні науковці, прогнозуючи розвиток жанрів через зміну сприйняття реальності. На запитання «якими будуть книги майбутнього?» відповідають численні дописи на різних сайтах (за посиланням <https://www.imena.ua/blog/book-of-the-future/>).

Сфери дослідження «майбутнього» в літературі:

Цифрова література: Вивчення мережевої літератури, гіпертекстів та інтерактивних творів.

Постгуманізм: Аналіз текстів, де центральною темою є штучний інтелект або кіборгізація.

Читацька грамотність: Фахівці, як-от автори на ОР.ua, досліджують, як змінюється спосіб споживання контенту майбутніми поколіннями.

Історія майбутнього (Архівістика): Дослідження того, як «неявне літературознавство» минулого (наприклад, 1920-х років, про яке пише Український тиждень) формує наші сьогоденні уявлення про майбутнє.

Вже сьогодні літературознавці (М. Зарубайко, В. Будний, І. Бистюк та ін.) вказують на кілька ключових напрямів, куди рухається письмо:

1. Нейролітература (Прямий зв'язок із мозком)

Замість того, щоб читати опис запаху дощу, читач за допомогою нейроінтерфейсів зможе відчувати його. Література майбутнього працюватиме з усіма органами чуття одночасно: звук, колір, запах і навіть тактильні відчуття персонажа транслюватимуться безпосередньо в мозок.

2. Гіперперсоналізація (Текст підлаштовується під вас)

Завдяки ШІ книга зможе змінюватися в реальному часі залежно від того, хто її читає:

- **Динамічна мова:** якщо система бачить, що ви втомлені, вона спростить синтаксис і прибере складні метафори.

- Адаптивний сюжет: твір аналізуватиме ваші реакції (пульс, рух очей) і змінюватиме фінал: якщо ви занадто тривожні – він буде м'якшим, якщо вам нудно – додасть екшену.

3. Імерсивність та доповнена реальність (AR)

Книжки перестануть бути лише паперовими чи електронними. Уявіть, що ви йдете парком, а крізь окуляри AR бачите героїв роману, які «розігрують» сцену прямо перед вами. Текст буде прив'язаний до локацій у реальному світі (геопоезія).

4. Співтворчість людини та ШІ

Зникне поняття «єдиного автора». Тексти створюватимуться в симбіозі: людина задаватиме сенси, етику та емоційне ядро, а ШІ – генеруватиме нескінченні варіанти описів, світів та діалогів. Література стане нескінченною, її можна буде «продовжувати» вічно.

5. Повернення до «нової усності»

Через кліпове мислення довгі тексти можуть трансформуватися у складні аудіовізуальні подкасти або інтерактивні сторіз. Література майбутнього може стати більше схожою на епос, який не читають, а «проживають» у прямому ефірі разом з іншими людьми (колективне читання у віртуальній реальності) [22; 23].

Запитання для самоконтролю

1. Як нейроінтерфейси можуть змінити сприйняття описів у книгах? Чи залишиться тоді потреба в метафорах?
2. Що таке гіперперсоналізація тексту? Як ШІ може змінити сюжет книги залежно від вашого пульсу чи настрою?
3. У чому полягає ідея «геопоезії» у доповненій реальності (AR)? Як це змінює взаємодію читача з міським простором?
4. Як ви вважаєте, чи збережеться за таких умов «класична» паперова книга як символ елітарної культури, чи вона стане лише предметом інтер'єру?
5. Якщо ШІ зможе генерувати нескінченні варіанти фіналів, чи не втратить література свою цінність як задум автора?
6. Чи зможе «мультисенсорна література» (із запахами та відчуттями) повністю замінити уяву читача, чи навпаки — вона її обмежить?
7. У світі майбутнього паперова книга — це антикваріат, інструмент для детоксикації чи просто предмет декору? Обґрунтуйте свою думку.

Модуль 2. Аналіз інтермедіальних особливостей літературного тексту

Тема 6. Структура аналізу літературного твору з інтермедіальними елементами

Інтермедіальний аналіз літературного твору спрямований на дослідження того, як література взаємодіє з іншими видами мистецтва (музикою, живописом, кіно, театром тощо). Орієнтовна схема такого аналізу спирається на основи формування інтермедіального мислення та включає наступні етапи [2]:

1. Паспорт твору та загальний контекст

Відомості про автора та твір: назва, дата написання, жанрова природа.

Синтетизм мислення автора: чи був письменник також музикантом, художником або теоретиком мистецтва? Наприклад, аналіз прози Аркадія Любченка часто вимагає врахування його імпресіоністичних візуальних технік.

2. Визначення домінуючого виду мистецтва (коду)

Музичний код: наявність описів звуків, музичних інструментів, використання музичних форм (наприклад, соната, fuga) у структурі тексту.

Візуальний код: використання прийомів живопису, скульптури, архітектури (екфразис — опис твору мистецтва в тексті).

Екранний/театральний код: кінематографічність оповіді, монтаж, театральні метафори (наприклад, концепт «театру в театрі»).

3. Аналіз рівнів інтермедіальності

Змістово-тематичний: чи є митці героями твору? Чи згадуються конкретні картини, мелодії, вистави?

Рівень поетики та стилістики: як засоби іншого мистецтва трансформуються в мовні засоби? (наприклад, «кольоровий» епітет, ритмізація прози).

Просторово-часова організація: як інтермедіальність впливає на побудову художнього простору?

4. Функції інтермедіальних елементів

Психологічна: розкриття внутрішнього стану героя через музику чи живопис.

Структуротворча: коли форма іншого мистецтва (наприклад, вертеп) стає основою композиції твору.

Символічна: наповнення твору додатковими смислами через алюзії на відомі шедеври.

5. Мовна реалізація та переклад (за потреби)

Дослідження того, як інтермедіальні елементи відтворюються в перекладі або як вони взаємодіють зі стандартною схемою аналізу ліричного чи прозового твору.

Запитання та завдання до теми

1. Як взаємодія мистецтв допомогла автору глибше виразити ідею твору?
2. Яке нове прочитання тексту дає інтермедіальний підхід?
3. За підручником Кочерга С., Вісич О. «Літературознавча інтермедіальність» опрацюйте с. 100-110 «Інтермедіальність як метод аналізу».
4. Використовуючи поезії у додатку до цієї теми, спробуйте здійснити інтермедіальний аналіз текстів, спираючись на схему, подану вище. Зверніть увагу на фоніку, використання кольорів та типових образів.

Додаток до теми 6. Тексти для аналізу

<i>Оксана ЛЯТУРИНСЬКА</i> Дивіться: осени пейзажі Дивіться: осени пейзажі! Туманом ранки, наче газом, палету барв прикрили чисту. І з почуттям побожним, урочистим розгортую неторкані полотна. Як передати, осене, твою істоту? В твоїх очах і синь, і смуток сохне, а в серці, де гориш, – кармін і охра.	На шиї в тебе трохи злота сяє. Вже завтра, знаю, ти не будеш тая; ти зацвітеш криваво-золотая і затремтиш чи з муки, чи з тривоги, вітри у гніві понесеш по безвістях-дорогах Схоплю я лет і пристрасть, і стремління й твої розбиті крила на камінні. І кожний день затре один на лицьях колір. На полотні моїм – все більший холод білої осени в безбарвнім колі.
<i>Микола БАЖАН</i> Перед статуями Мікеланджело Злобне кипіння магми, виверження породи, Мармуру біла спека, дикого камню рик. Подих тяжкий вулкана, плоті могутні роди, – Майстер стальним зубилом брилу тупу розсік. Так в передвічній вирі атоми, форми й задуми Вихрили, вибухали, прагнули мір і тіл. Пінилися над безоднями, билися перед завадами, Кидались протуберанцями, глухо звергались в діл; Так в прозріванні правди, в передчуванні суті Гнув він безвольний камінь, брили безмовні м'яв, і, розсуваючи хаос, руки звелись розкуті Звідти, де клуботався надр вулканічних сплав.	Випроставсь торс титана, рев свій з мовчання вирвав. Вигнув м'язисту спину, владно ступив у шир, – Майстер руками жадно з чорного черева прірви Вийняв цей згусток волі, цей неспокійний твір. І закричав крізь вічність з мармурної тіснини Крик, як життя, зухвалий, крик родовий людини, Клич дерзновенний духу, творчих страждань виття, – Те, чим буття різниться від німоти небуття. Те, що світи здвигає, атомні ядра дробить, Кріпне в жазі досліджень, винаходів і відкрить. Переступає межі, бореться, б'ється, робить, Падає й пнеться знову, мовкне і знов кричить...
<i>Ліна КОСТЕНКО</i> Діалог у паризькому салоні Десь був Деґа. Де? Га? Деґа. Художник. Дивак. Самітник. І те сказати: суспільство – смітник. Між іншим, ви себе в ньому почуваете незле. Але...	Він уже пише безконечність. – Чому ж він не виставляє свої картини? – Щоб писали статті кретини? – Але ж бувають і люди в Салоні! І в слави ж голос – як у сирен. – Для лаврів сучасності треба чавунні скроні. І потім – його відхилив професор N.

Що – але? Ви теж себе в ньому почуваете незле. Ми – про Деґа. Йому пога – но! З таким іронічним розумом він може зробити дивертисмент із власної муки. – То для ближніх. Декорум. Щоб не бути живим докором. – Ближнім що? Постачай сенсації. Ні, – засудять. На смерть. Без касації. – Але ж він і так все одно що помер. Мистецтво робить гігантські кроки, а він не виставляє картин три роки! Ось, у Салоні, висить всіляка лузга. А де – Деґа? Я вас питаю – де Деґа? – Він десь один. Десь на відлюдді. У нього творча криза. – Що?.. У нього творча криза?! – Так, у нього творча криза. Він написав геніальних танечниць. – То у нього творча криза чи він написав геніальних танечниць? – У нього дуже творча криза. Він уже викинув танечниць.	– Професор N? Це ж нежить мистецтва, нежить! – На жаль, від нього усе залежить. І взагалі у нас в Академії Деґа бояться, як епідемії. – Він що, заважає чийсь кар’єрі? – Немає Моцарта – ніхто не Сальєрі. – З таким талантом міг би стати Атлантом! – У нас немає неба. – Хай підпирає стелю. – Низько згинатись. Брудна і підперта погонами. – Тим часом мистецтво кишить епігонами! – Кратер вщух. Погасли критерії. Бунтарство перенесене в кафетерії. А він... Він – лев. Пішов у пустелю. Він має небо. Ми маєм стелю. – Він класик? – Ні. – Модерніст? – А хтозна. – Реаліст? Романтик? Хто ж він, га? – Кров у мистецтва сьогодні венозна. А він окремо. Він – Деґа.
--	---

Тема 7. Аналіз літературного тексту в інтермедіальному вимірі (залік)

Як альтернативу, розглянемо *бренд, який будує свою ідентичність на літературних елементах* (сюжетах, героях, цитатах або стилістиці), вимагає поєднання маркетингового та літературознавчого підходів.

Схема аналізу матиме наступні складові:

1. Ідентифікація літературного першоджерела

Текст-донор: Який саме твір, автор або епоха взяті за основу? (Наприклад, бренд одягу, натхненний естетикою «Гаррі Поттера» або назва кафе «Кафка»).

Тип запозичення: Пряме використання (цитати, імена персонажів) чи стилізація (атмосфера, настрої певного жанру, як-от готика чи класицизм).

2. Вербальний рівень (Словесний брендинг)

Неймінг: Назва бренду або назви окремих продуктів. Чи є вони алюзіями на літературні твори?

Слоган та Tone of Voice: Чи використовує бренд мову обраної епохи? Наприклад, архаїзми для бренду крафтових виробів або лаконічний стиль Гемінґвея для чоловічих аксесуарів.

Сторітелінг: Яку «легенду» розповідає бренд? Чи є у нього власний протагоніст, конфлікт та розв'язка?

3. Візуально-графічний рівень (Екфразис у бренді)

Асоціативний ряд: Як літературний образ перекладено мовою дизайну (шрифти, що нагадують друкарську машинку; колірна гама, що відповідає описам у книзі).

Дизайн пакування: Чи нагадує пакування книгу, сувій або лист? Чи містить воно приховані «великодні яйця» (easter eggs) для знавців тексту.

4. Рівень досвіду та взаємодії (Інтермедіальність)

Простір: Якщо це фізична локація (магазин/ресторан), як інтер'єр відтворює простір книги?

Ритуали: Які дії клієнта нагадують поведінку літературних героїв?

Спільнота: Чи створює бренд навколо себе «клуб читачів» або фан-базу?

5. Семантичний рівень (Смисли)

Архетипи: Який літературний архетип експлуатує бренд (Шукач, Маг, Бунтар)?

Цінності: Які ідеї з літературного твору бренд робить своїми? (Наприклад, ідея свободи, інтелектуалізму або романтичної самотності).

6. Ефективність синтезу

Цільова аудиторія: Чи впізнає споживач літературний код?

Цілісність: Чи не виглядає використання літератури як поверхнева декорація, що суперечить якості продукту?

Висновок: Наскільки глибоко літературний елемент інтегрований у «ДНК» бренду і як це допомагає йому виділитися серед конкурентів?

Візьмемо для прикладу відомий український бренд **Aviatsiya Halychyny** (Авіація Галичини), зокрема їхні колекції, присвячені класикам літератури (проект «Письменники»).

Інтермедіальний аналіз матиме наступний вигляд:

1. Ідентифікація першоджерела

Тексти-донори: Твори Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка.

Тип запозичення: Переосмислення класиків як «рок-зірок» або сучасних інтелектуалів. Це не просто копіювання портретів, а переклад їхніх ідей на мову сучасної вуличної моди.

2. Вербальний рівень (Словесний брендинг)

Наймінг: Колекції мають назви, що відсилають до творчості (наприклад, поло «Франко»).

Комунікація: Бренд часто використовує цитати, але подає їх у контексті сучасної боротьби за цінності. Мова бренду — драйвова, патріотична, але без «шароварщини».

3. Візуально-графічний рівень

Дизайн: Використання специфічних символів. Наприклад, на поло «Франко» з'являються елементи, що відсилають до «Каменярів» або лісових мотивів.

Стилістика: Графіка нагадує лінорит (традиційну книжкову ілюстрацію), але з використанням сучасних яскравих кольорів і шрифтів.

4. Рівень досвіду та взаємодії

Освітня функція: На етикетках або в описах товарів часто є короткий сторітелінг про те, ким був цей письменник поза шкільним підручником.

Інтерактив: Клієнт, одягаючи таку річ, стає «амбасадором» певної інтелектуальної ідеї. Це спосіб ідентифікувати «своїх» у натовпі.

5. Семантичний рівень (Смисли)

Архетипи: Творець та Бунтар. Письменники подаються не як жертви, а як сильні особистості, що творили історію.

Цінності: Свобода думки, активна позиція, гордість за власну культуру. Література тут — це зброя і джерело сили.

6. Ефективність синтезу

Результат: Бренду вдалося зробити українську класику «сексуальною» та актуальною для молоді. Літературний код став основою для створення спільноти людей, які цінують інтелект так само як і стиль.

Висновок: «Авіація Галичини» не просто продає одяг, а продає причетність до українського інтелектуального контексту, використовуючи літературу як фундамент.

Залікові завдання

Використовуючи структуру аналізу інтермедіальних особливостей тексту з теми 6 або аналіз бренду з теми 7, здійсніть самостійне дослідження. Формат дослідження має бути у вигляді презентації, яку потрібно буде представити як залікову роботу.

Список запитань до заліку

I. Теоретичні основи інтермедіальності

1. Поняття інтермедіальності: визначення, предмет та завдання інтермедіальних студій.
2. Інтермедіальність та Інтертекстуальність: спільне та відмінне.
3. Основні стратегії інтермедіального прочитання літературного твору.
4. Трансмедіальність та медіапеклад: адаптація літературних творів у кіно, театрі, коміксах.

II. Література у взаємодії з іншими видами мистецтв

1. Література і живопис (візуальні мистецтва): екфрасис, картина як сюжетний вузол, живописні техніки в літературі.
2. Література і музика: звукові образи, музична структура тексту (літературна fuga, симфонія), музикальність поезії.
3. Література і театр/перформанс: діалог між текстом і сценою, театралізація прози.
4. Література і кіно/фотографія: ефект кадрування, монтажна техніка в літературі, екранізація як інтермедіальний переклад.
5. Література і архітектура: структурні аналогії, архітектурні метафори в текстах.

III. Практичні аспекти та аналіз

1. Інтермедіальний простір українського письменства: особливості функціонування (модернізм, постмодернізм).
2. Аналіз інтермедіального твору: методика дослідження взаємодії вербального та візуального/звукового компонентів.
3. Роль інтермедіальності у формуванні художнього часу та простору.
4. Література в контексті цифрової культури: гіпертекст, мережева література.

IV. Запитання творчого плану

1. Наведіть приклад інтермедіальності з світової літератури та проаналізуйте.
2. Як принципи музичної композиції втілюються у поетичному творі?
3. Порівняйте літературний твір та його екранізацію з погляду інтермедіальності.

Література

Основна

1. Карпенко С., Дем'яненко О. Історія зарубіжної літератури: практикум для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань – 03 «Гуманітарні науки», за освітньо-професійною програмою 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» : навч.-метод. посіб. / автори-укладачі: С. Карпенко, О. Дем'яненко. Біла Церква, 2021. 240 с. <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/6610>
2. Кочерга С., Вісич О. Літературознавча інтермедіальність: генеза і сучасні горизонти. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька акад.», 2023. 286 с. <http://10.25264/978-617-8041-00-7>
3. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика. Навчальний посібник. Вінниця, 2019.

Допоміжна

4. Ареф'єва А. Ю. Синкретизм та синтетизм еволюції мистецтва як засоби культуротворчості. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Філософ. науки. Вип. 2 (90), 2021. С. 165–176.
5. Бестюк І. А. Трансмузична медійність «Крейцерової сонати» Людвіга ван Бетховена (Дмитро Бузько vs Лев Толстой). *Львівський філологічний часопис*. 2022. № 11. С. 7–12.
6. Бестюк І. Інтермедіальний формат української літератури [Н.-м. посібник]. Рівне : О. Зень, 2022. 124 с.
7. Бестюк І., Собчук І. Життєтворчість Катерини Білокур в українському літературному просторі. Рівне : О. Зень, 2021. 48 с.
8. Бібліотека зарубіжної літератури. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/>
9. Бібліотека української та зарубіжної літератури. URL: <https://lib.com.ua/uk/>
10. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : Підручник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська акадємія», 2008. 432 с.
11. Вишницька Ю. В. Лабіринти інтермедіальності. *Українська мова і література в школах України*. 2020. № 6. С. 61–63.
12. Вісич О. Творчість Ігоря Костецького у контексті європейської метадрами. *Emigracja rosyjska, ukraińska i białoruska. Społeczna literacka, religijnofilozoficzna. Kulturowe zbliżenia*. Lublin, 2019. С. 247–256.
13. Губарева Г. А. *Семантика та стилістичні функції кольоративів у поетичній мові Ліни Костенко*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 «українська мова / Г. А. Губарева. – Харків, 2002.
14. Дроздовський Д. «Істина завжди одна». Суперструнна реальність Девіда Мітчелла. URL <https://md-eksperiment.org/post/20170119-istina-zavzhdi-odna-superstrunna-realist-devida-mitchella>
15. Калениченко О. До питання про інтермедіальність нарису «Голосні струни» Лесі Українки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2021. Вип. 89. С. 21–28.
16. Квічинська В. В. Інтермедіальні модифікації у творчості Михайла Жука. Дисертація. Київ, 2021. 206 с. URL: <http://surl.li/fkcio>
17. Когут Т. В. Інтермедіальний простір роману Андрія Любки «Твій по-гляд, Чіо-Чіо-сан». *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2022. № 133. С. 34–46.
18. Кутовий А. Б., Левченко О. В. Інтермедіальність – Intermedia: проблема дефініції. *ЛОГОС: зб. наук. праць*. 2020. С. 19–22.
19. Мітчелл, Девід. Хмарний атлас. URL: <https://fantasy-worlds.net/lib/id15470/>
20. URL <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/457>
21. Романова Н. Семантичні особливості колороніму BUNT (на матеріалі казок Фріди Шанц). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2026 № 77. С. 148–151.
22. URL <https://naurok.com.ua/man-semantika-ta-simvolika-koloru-yak-lingvokulturniy-fenomen-44911.html>
23. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України: монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Пригунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська; відпов. за вип. Т. М. Яворська. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021.
24. Фогель Д. Монтаж як літературний жанр; Літературний монтаж. *Фогель Д. Білі слова: есеї, листування, рецензії та полеміки*. К.: Дух і Літера, 2019. С. 104–114.

ДОДАТОК 1.

Кросворди для узагальнення та активізації знань з теорії літератури

1. Літературознавство як наука, його структура та зв'язок з гуманітарними дисциплінами.

У цьому розділі вміщено кросворди до *навчального модуля* «Літературознавство як наука, його структура, основні та допоміжні галузі дисципліни, їх взаємозв'язок, формування поглядів на літературу, її роль та призначення; зв'язок літературознавчої науки з гуманітарними дисциплінами (історія, соціологія, філософія, естетика, фольклористика, мовознавство)».

Ключові слова: літературознавство, література, теорія літератури, літературний твір як художнє ціле; література як вид мистецтва; художня умовність; художній образ; літературний рід: епос, лірика, драма; жанри: поетичні, прозові, малі, великі; літературний герой; структура художнього твору.

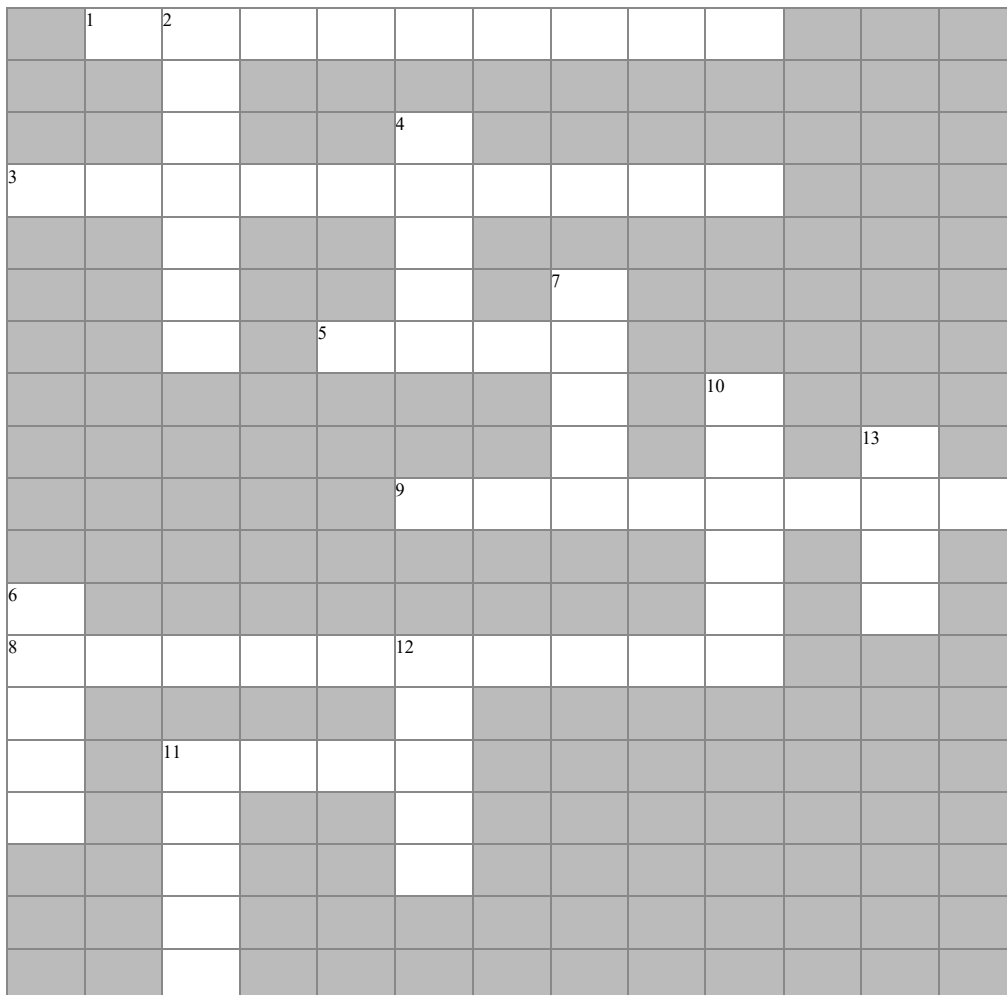
Кросворд № 1 «Літературні жанри та процеси»

По горизонталі:	По вертикалі:
1. Різновид тропа, що полягає у сполученні різко контрастних, протилежних за значенням слів, внаслідок чого утворюється нова смислова якість, несподіваний експресивний ефект (світла п'їтьма, суха вода, крижаний вогонь тощо). Принцип семантичної несумісності між іменником та прикметником широко використовується у художній літературі	2. Процес висловлювання думок про творчість чи про окремі твори на зустрічах з читачами, в пресі, в листах, у передмовах або післямовах до творів.
3. Сукупність писаних і друкованих творів певного народу, епохи, людства; різновид мистецтва, власне, мистецтво слова, що відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність за законами краси.	4. Один із основних жанрів народної творчості, епічний, повістувальний, сюжетний художній твір усного походження.
5. Тип літературного твору, один із головних елементів систематизації літературного матеріалу, класифікує літературні твори за типами їх поетичної структури.	6. В античному віршуванні — триморна двоскладова стопа з першим довгим і другим коротким складами. В силабо-тонічній системі — двоскладова стопа, в якій ритмічний акцент припадає на перший склад, як правило, непарний.
8. Невеликий прозовий твір, сюжет якого заснований на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа.	7. Мовлення не організоване ритмічно, не вритмоване; літературний твір або сукупність творів, написаних невіршованою мовою.
9. Драматичний твір, який ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, що прагне максимально втілити свої творчі потенції, з об'єктивною неможливістю їх реалізації.	10. Художньо-образна словесна творчість.
11. Суголосся закінчень у суміжних та близько розташованих словах, які можуть бути на місці клаузул або перебувати в середині віршового рядка.	11. Найбільш поширений у XVIII-XХ ст. епічний жанровий різновид,

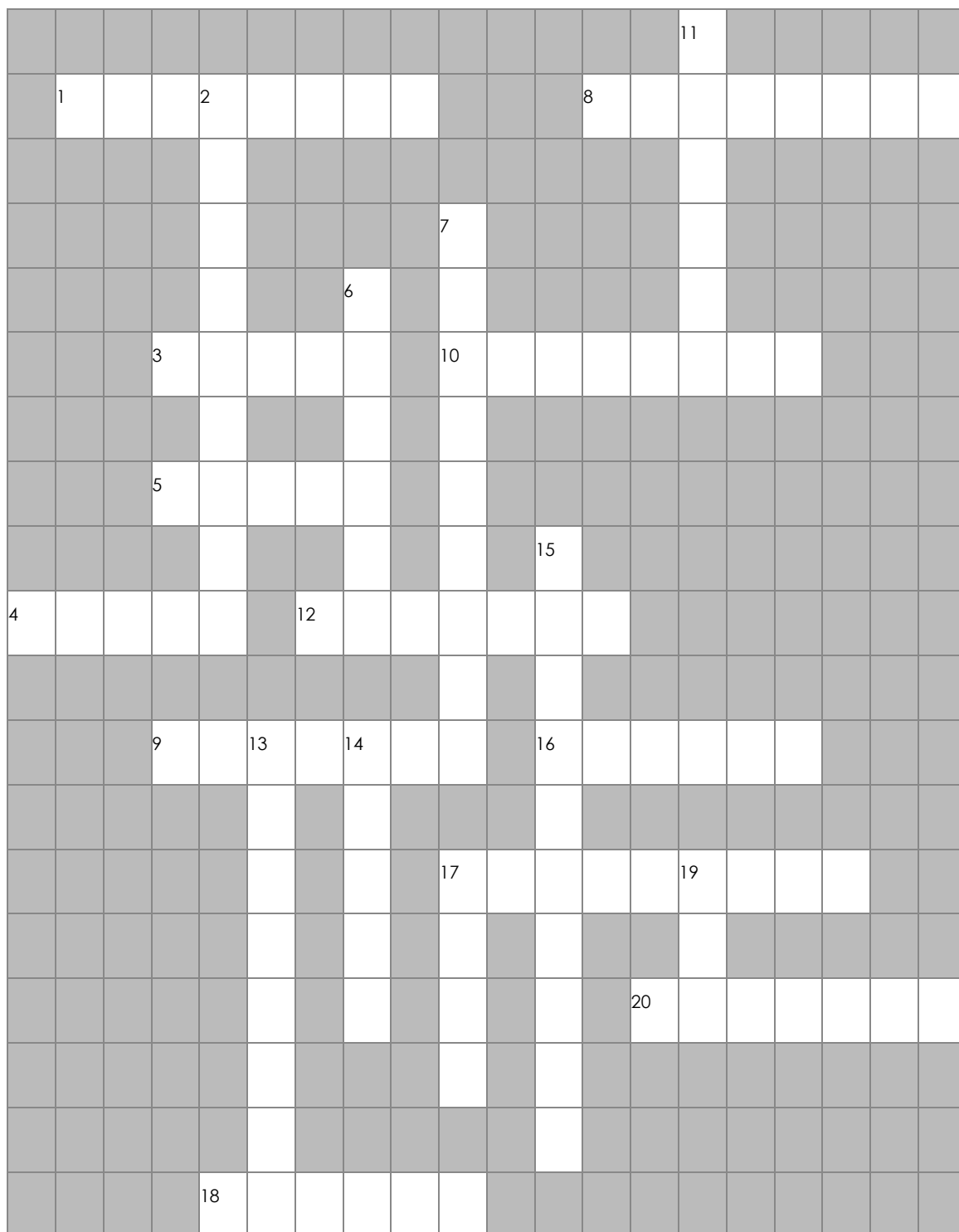
місткий за обсягом, складний за будовою Прозовий (рідше віршований) епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

12. Один з літературних родів, який змальовує світ у формі дії, здебільшого призначений для сценічного втілення.

13. Елемент ритмічного мовлення у літературному творі, основна одиниця віршованого ритму.

Кросворд № 2 «Літературні жанри та процеси»

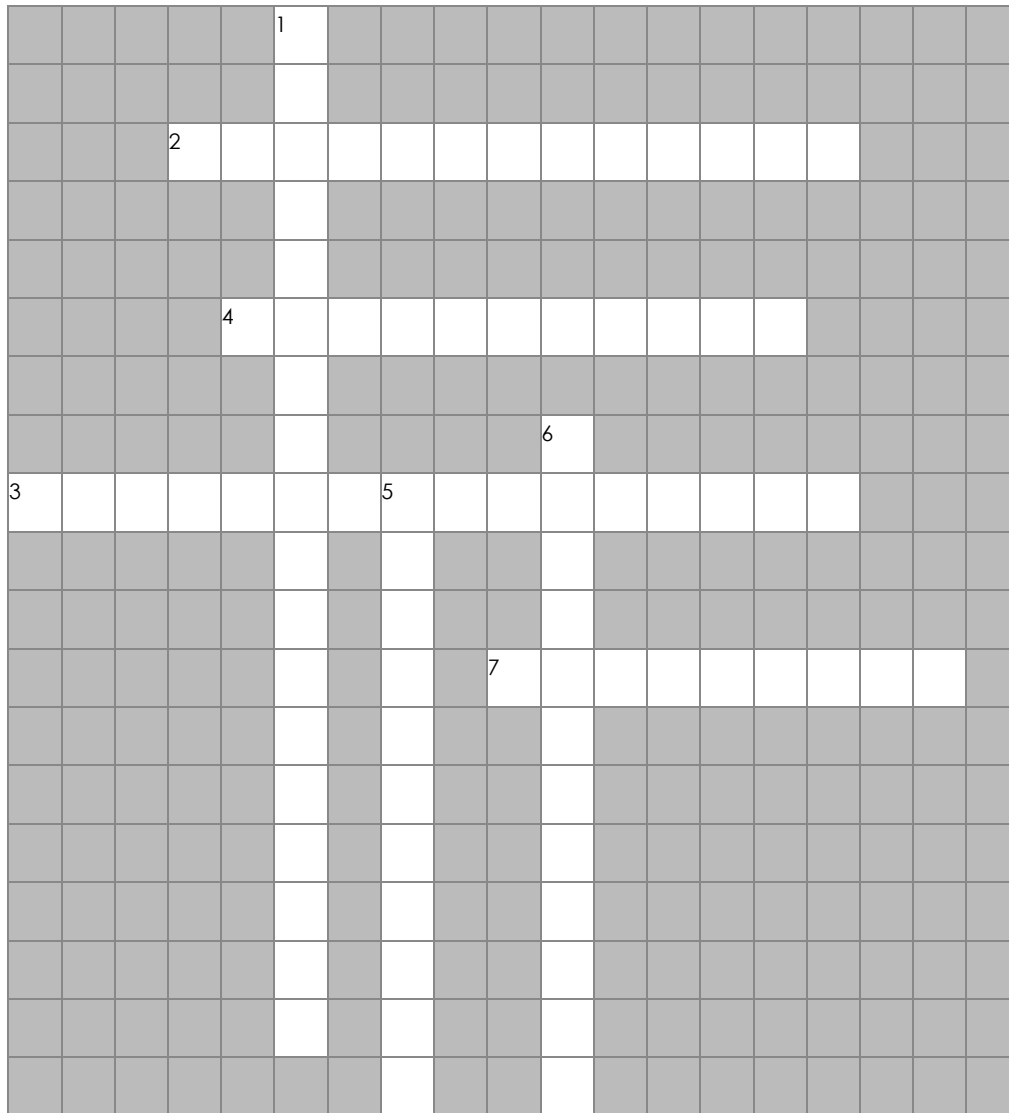
По горизонталі:

1. Жанр легкої комедійної п'єси, в якій драматична дія поєднується з музикою, піснею-куплетом, танцями.
3. Невеликий, частіше віршований алегоричний твір повчально-гумористичного або сатиричного характеру.
4. Літературний рід, що зображує дійсність безпосередньо через висловлювання та дію самих персонажів. Генетично драма пов'язана із народними обрядовими діями.
5. Малий епічний жанр, корені якого сягають в усну народну творчість. В основу казки покладено вигадані, фантастичні чи авантюрні події. кінцівка переважно оптимістична: добро перемагає зло.
8. Вірш, призначений для напису на пам'ятникові померлій особі.
9. Драматичний твір, у якому засобами гумору та сатири розвінчуються негативні суспільні й побутові явища, розкривається смішне в навколишній дійсності чи людині.
10. Урочиста хорова пісня, присвячена богові Діонісу, пізніше – іншим богам та героям. Надмірне вихваляння когось або чогось.
12. Жанр середньовічної поезії, пісня на тему лицарського кохання.
16. Значний за обсягом монументальний твір епічного змісту, в якому широко і всебічно відтворено епохальний перелом у житті цілого народу (часом багатьох народів), відображені події, що мають вирішальне значення для багатьох поколінь.
17. Вірш-висміювання чогось або когось, переважно суспільні недоліки та риси характеру. Часто має алегоричні образи.
18. Вірш, у якому виразно спостерігаються настрої журби, смутку, меланхолії.
20. Це спогади із суб'єктивним осмисленням певних історичних подій чи життєвого шляху конкретно-історичної постаті, здійснене письменником у художній формі із залученням ним справжніх документів свого часу, глибоким співвіднесенням власного духовного досвіду з внутрішнім світом героїв, соціальною та психологічною природою їхніх учинків.

По вертикалі:

2. Весільна пісня на честь молодого подружжя, що була поширена в античності.
6. Невеликий фабульний твір, в основі якого лежить певна незвичайна пригода.
7. Вірш філософського змісту, в якому автор передає свої глибокі роздуми про деякі важливі проблеми, інколи глобального значення
11. Літературний рід, у якому навколишня дійсність зображується шляхом передачі почуттів, настроїв, переживань, емоцій ліричного героя чи автора. Види: громадянська (політична), пейзажна, інтимна (любовна), філософська.
13. Невеликий (від 2 до 12 рядків) вірш на любовну тему.
14. Короткий ліричний вірш елегійного змісту (поширений у літературах слов'янських народів).
15. Жанр невеликої комічної п'єси або сцени, яку виконували між діями основної драми.
17. Урочистий музичний твір програмного звучання. За змістом це оповідь про важливі епізоди життя певної особи чи народу, уславлення подвигів, діяння та звеличування.
19. Жанр, який лежить на стику художньої та публіцистичної творчості, в якому викладено вільне тлумачення життєвих понять.

Кросворд № 3. «Літературознавство як наука»

По горизонталі:

2. Допоміжна літературознавча дисципліна, яка займається дослідженням історії розвитку та накопичення знань з літературознавства.
3. Галузь літературознавчої науки, яка займається порівнянням однієї національної літератури з іншою або іншими національними літературами, а також вивченням зв'язків літератури з іншими царинами духовної культури (мистецтвом, філософією, гуманітарними дисциплінами, релігією тощо).
4. Допоміжна літературознавча дисципліна, яка вивчає пам'ятки стародавньої писемності з метою

По вертикалі:

1. Це наука про художню літературу; одна з двох основних філологічних дисциплін, що вивчає художню літературу, її походження, естетичну природу, функції та закономірності історичного розвитку.
5. Допоміжна літературознавча дисципліна, яка займається вивченням і тлумаченням текстів, з'ясовує процес роботи автора над рукописом від задуму до завершення твору, виявляє варіанти твору, вивчає історію тексту та його варіантів, датує, атрибує,

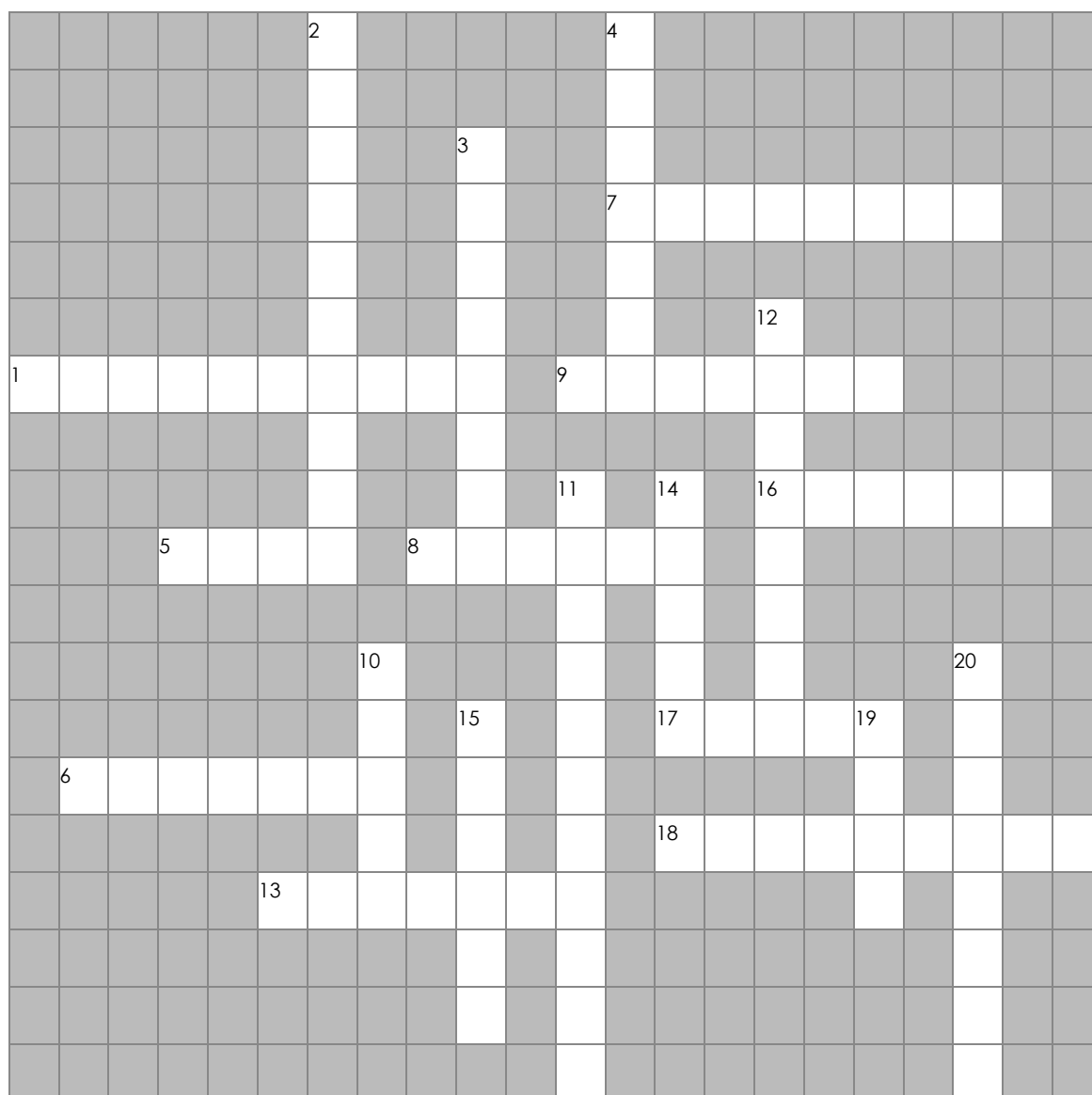
визначити час і місце їх створення; в центрі уваги науки – знаки писемності, написання літер у різні часи, почерки, матеріал, на якому написано текст, система правопису, характер скорочень тощо.

7. Галузь гуманітарного знання, яка складається з двох наукових дисциплін – літературознавства й мовознавства, або лінгвістики, об'єднаних спільною спрямованістю на вивчення словесності.

визначає авторство, якщо воно втрачене.

6. Допоміжна літературознавча дисципліна, що займається обліком і систематизацією творів художньої літератури та літературознавчих праць.

Кросворд № 4. «Сюжет та композиція твору»

По горизонталі:

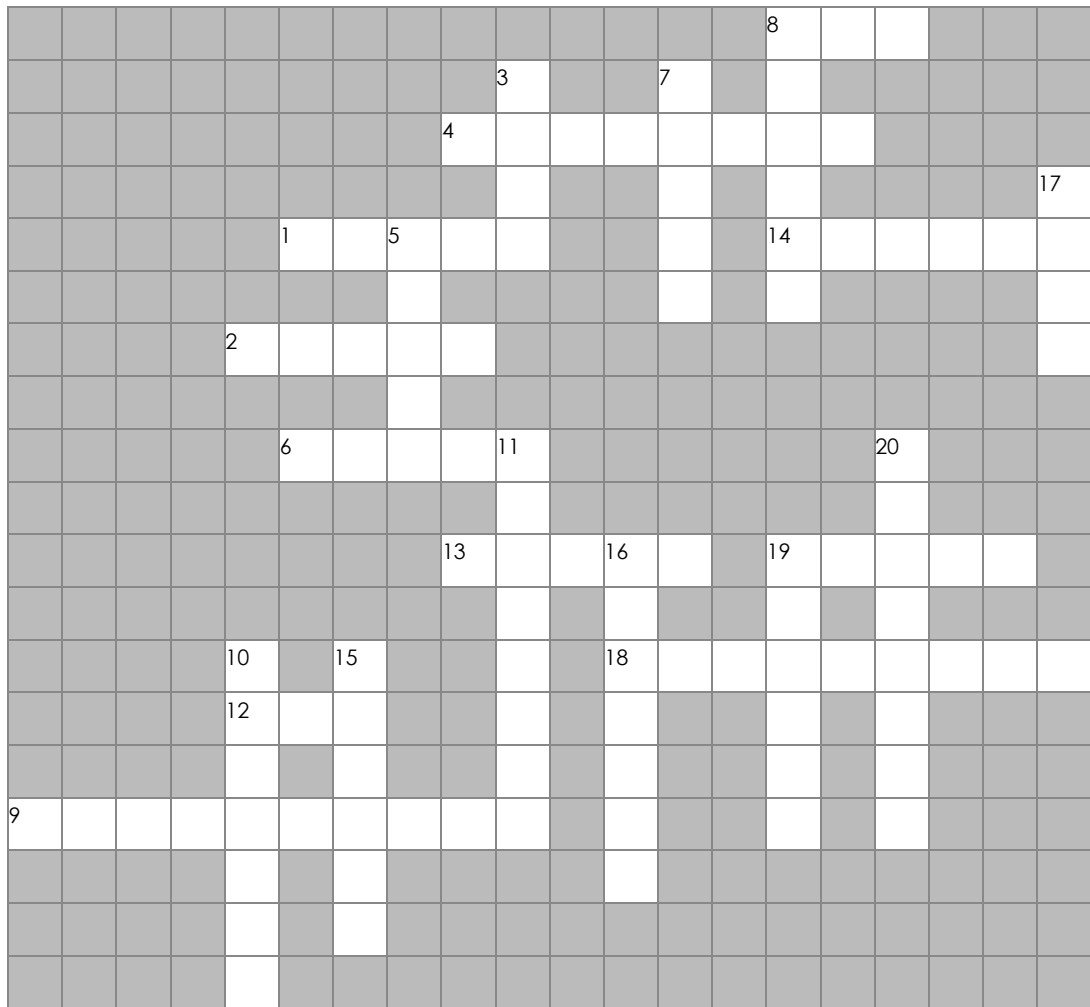
1. Побудова (структура) літературного твору, розміщення і співвідношення його компонентів.
5. Це образна, узагальнююча, емоційна думка, що органічно впливає з твору і є вираженням авторської тенденції в художньому осмисленні певної теми; здобутий у процесі художнього дослідження і втілений у літературному творі авторський варіант відповіді на поставлене питання.
6. Опис зовнішності персонажа (рис обличчя, його виразу, пози, одягу, жестів, міміки тощо), що дає можливість розкрити його індивідуальність.
7. Металогічний образ, побудований на двоплановості: чуттєвий образ розкриває прихований зміст за допомогою асоціацій; його змістом є, як правило, абстрактне поняття, що повинно бути раціонально осмислене та однозначно (на відміну від багатозначного символу) прочитане.
8. Виклад подій, у причиново-наслідковій і хронологічній послідовності; перебіг основних подій, що розгортає конфлікт, окреслений темою твору.
9. Карикатурне зображення, що виникає в результаті перебільшення несумісних, контрастних рис. до спотвореності, поєднання.
13. Епізод, у якому зображено виникнення конфлікту, перше зіткнення протидіючих сил, що зумовлює подальший розвиток подій.
16. Це предметний або словесний знак, який опосередковано, умовно виражає сутність певного явища, їх подібність слабка або прихована; якщо алегорія однозначна, то символ багатозначний.
17. Зображення подій в інтерпретації автора; система подій, що зображені у творі, через які автор розгортає конфлікт, розкриває людські характери в певному часопросторі.
18. Центральний мотив твору.

По вертикалі:

2. Частина твору, в якій окреслюються місце й час дії, обставини і середовище, відбувається знайомство читача з дійовими особами тощо.
3. Заключний елемент сюжету художнього твору, епізод, у якому подається вирішення конфлікту, логічне завершення дії, зображення наслідків конфлікту.
4. Образ особи, що виступає у творі як суб'єкт розповіді (особа, яка розповідає).
10. Тема ліричного твору або неподільна смислова одиниця, з якої складається сюжет.
11. Епізод, у якому зображено вирішальне, найгостріше зіткнення сторін конфлікту, момент найбільшого напруження у розвитку подій; найбільш напружений момент сюжету художнього твору.
12. Образ особи, що виступає у творі як об'єкт розповіді (дійова особа, про яку розповідають).
14. Тип емоційного світовідчуття, що окреслюється у творі й мотивує ідейну визначеність авторського ставлення до зображуваного; види пафосу: трагічний, драматичний, героїчний, сентиментальний, ліричний, сатиричний, гумористичний.
15. Зображення місцевості, природних (лісу, степу, моря, гір тощо), індустріальних (опис промислових об'єктів: шахт, заводів, фабрик тощо), урбаністичних (опис міст, вулиць, площ, будівель, споруд тощо) ландшафтів. Інтер'єр – опис вигляду приміщення.
19. Це коло життєвих подій та явищ, що відображено у творі.
20. Це такий тип літературно-художнього образу, в якому конкретно-чуттєва форма приховує прозорий, зрозумілий читачеві натяк на іншу ідею або образ.

Кросворд № 5. «Роди та жанри літератури».

По горизонталі:	По вертикалі:
1. Оповідний художньо-публіцистичний твір, у якому автор зображує дійсні події та факти. 2. Великий за обсягом віршований твір, у якому розповіді про події супроводжуються розкриттям переживань і роздумів персонажів та автора; ліро-епічний жанр, що реалізується у віршовій формі і відображає певні події та характери. 4. Короткий злободенний сатиричний вірш, спрямований проти якоїсь особи чи негативного суспільного явища. 6. Жанр ліричного вірша, який складається з 14-ти рядків, як правило, з двох катренів і двох терцетів (терцин). 8. Спосіб вираження художнього змісту або сукупність «принципів формальної організації творів, що визначаються властивостями як предмета зображення, так і художнього мовлення» (В. Халізов). 9. Невеликий за обсягом епічний твір, як правило, про одну або кілька подій у житті персонажа чи кількох персонажів. 12. Хвалебний ліричний вірш, присвячений видатним особам чи важливим подіям. 13. Невеликий, частіше віршований алегоричний твір повчально-гумористичного або сатиричного характеру. 14. Невеликий епічний твір, який розповідає про незвичайну подію, має динамічний сюжет та несподівану розв'язку. 18. Філософський вірш на «вічні» теми (добро і зло, життя і смерть, мить і вічність тощо). 19. Призначений для співу ліричний твір, що часто має куплетну будову та приспів.	3. Літературний рід, у творах якого основним способом зображення є розповідь про події, явища тощо. 5. Великий за обсягом і складний за композицією епічний прозовий (зрідка віршований) твір, у якому широко охоплено життєвий матеріал, порушено широке коло проблем, діє значна кількість персонажів. 7. Рід художньої літератури, у творах якого явища життя і характери персонажів розкриваються не через авторську розповідь, а через показ вчинків і висловлювання дійових осіб, а сам твір призначений для сценічного втілення. 8. Особливий різновид пісні, лірична пісня про кохання для сольного співу. 10. Епічний художній твір, який посідає проміжне місце між романом та оповіданням, має, як правило, нерозгалужений сюжет, відносно невелику кількість персонажів, зображує відносно невеликий відтинок часу. 11. Драматичний твір, в основу якого покладено дуже гострий, непримиренний конфлікт, який приводить, як правило, до загибелі центрального персонажа (персонажів). 15. Ліро-епічний твір, невеликий за обсягом фабульний вірш, в основі якого лежить незвичайна, драматична, часто фантастична подія. 16. Драматичний твір, у якому сатиричними та гумористичними засобами змальовано смішне в житті, висміюються негативні суспільні і побутові явища, риси характеру людей. 17. Тематичний, технічно усталений тип художньої творчості, специфічний для кожного різновиду мистецтва, який визначається своєрідністю зображення. 19. Повчальне алегоричне оповідання. 20. Епістолярно-публіцистичний вірш, написаний у формі звернення до певної реальної або вигаданої особи (осіб).

2. Герменевтика як лінгвістична наука.

У цьому розділі вміщено кросворди до *навчального модуля* Герменевтика як лінгвістична наука; особливості літературної інтерпретації давніх та сучасних текстів.

Ключові слова: герменевтика, літературна інтерпретація, літературний дискурс, семіотика, знак, символ, літературна традиція.

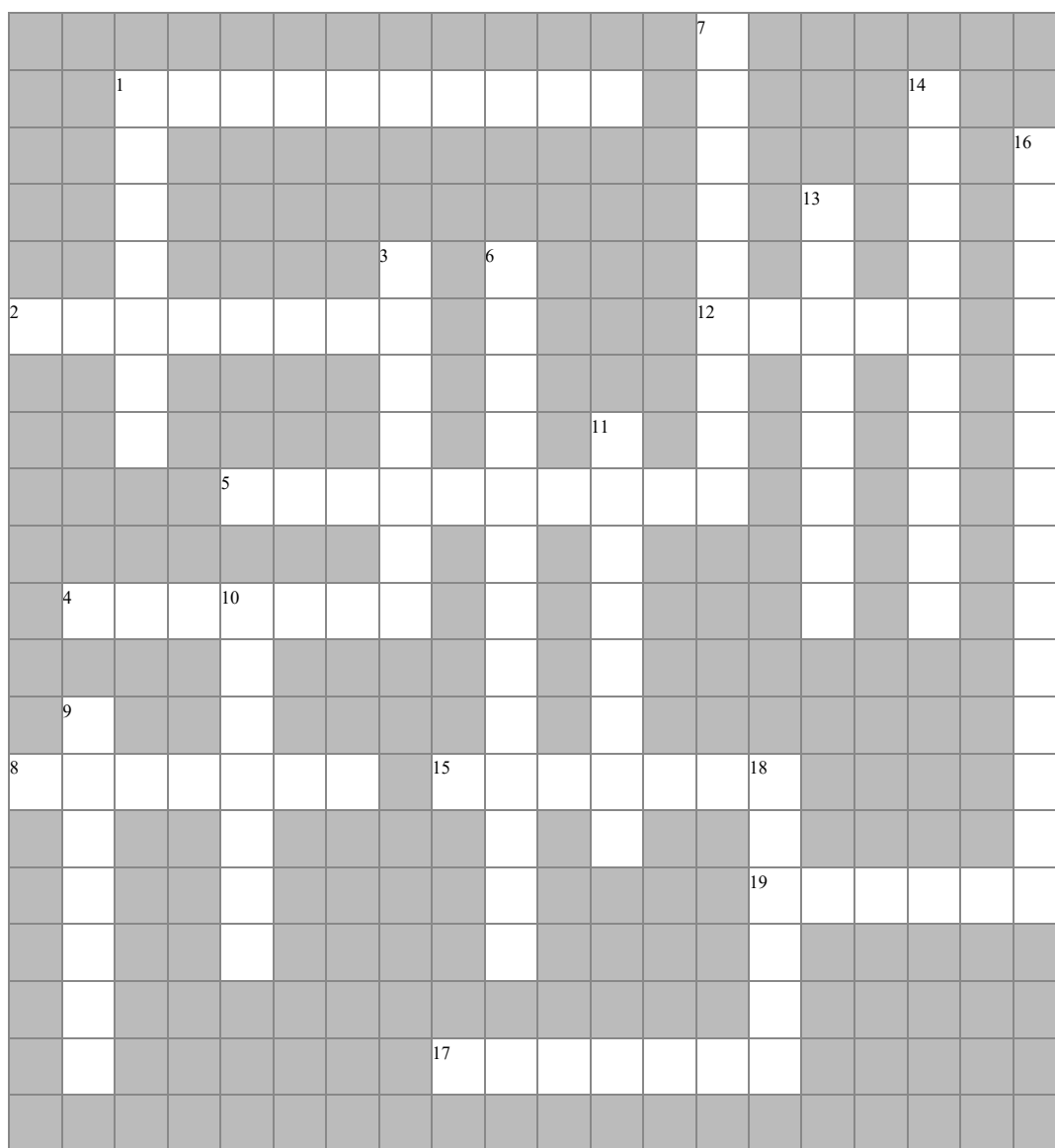
Кросворд № 6 «Терміни та поняття»

Завдання: Поділити рядки на слова та виокремити літературознавчі поняття.

- 1) *герменевтика літературна інтерпретація літературний дискурс семіотика знак символ літературна традиція*
- 2) *Шлейєрмахер вважає, що процес розуміння принципово не може бути завершений і думка нескінченно рухається та розширюється в колі.*

- 3) Повторне повернення від цілої до частини і від частини до цілого змінює і поглиблює розуміння сенсу частини і підпорядковує ціліє постійного розвитку.
- 4) Вільгельм Дільтей розвинув поняття герменевтичного кола, включивши в нього філософську позицію автора його психологію та також контекст соціально-культурних умов створення твору.
- 5) За Дільтеєм суб'єкт пізнає себе через інших, а іншіх він розуміє через себе.
- 6) Герменевтичне коло метафори описує взаємозумовленість пояснення та інтерпретації з одного боку і розуміння з іншого.

Кросворд № 7. «Апофеоз. Літературознавчі поняття»

По горизонталі:

1. Відступ від подієвої лінії оповіді, введення в оповідь авторського голосу (мови).
2. Порухення звичних граматичних норм із певною художньою метою.
4. Застаріле слово, яке автор використовує з певною художньою метою.
5. Жанр у літературі ХХ ст., протилежний утопії, утопія навиворіт, зображення ідеального державного устрою із сатиричною метою.
8. Трискладова стопа із наголосом на останньому складі.
12. Той, хто створив твір.
15. Однаковий початок частин твору (рядків, строф).
17. В античності урочисте уславлення героїв, зачислення їх до богів, зараз – достойне увінчування, найвищий прояв почуттів, урочисте завершення величної події.
19. Автор, що не оголошує свого імені з певних мотивів.

По вертикалі:

1. Нагнітання голосних звуків для увиразнення мови.
3. Думка, що запам'ятовується, бо викладена стисло і містко.
6. Синонім до слова “композиція”; має елемент оцінки: гармонійна взаємопов'язаність частин твору.
7. Картина чи низка картин в уяві читача, яка виникає поряд з іншою – змальованою чи названою.
9. Первісне вірування, властивість архаїчного світогляду: одухотворення всіх предметів і речей навколишнього світу.
10. Первісний образ. У літературознавстві ХХ століття термін прийшов із психології (К. Г. Юнг).
11. В античні часи твори, зрозумілі лише вузькому колу вибраних; не художні твори середньовічної літератури з біблійними сюжетами або з історії християнства.
13. Художній засіб, що посилює експресію твору; будується на контрастному зіставленні різних або протилежних понять.
14. Порухення хронології подій у творі, початок із кінця чи середини подій, повернення назад (ретроспекція), забігання в майбутнє тощо.
16. Риса світогляду первісної людини, наділення предметів і явищ людиноподібними рисами.
18. Спосіб вивчення твору залежить від загальнотеоретичної концепції, наукового методу, від естетики художнього напряму тощо.

Кросворд № 8. «Геній. Літературознавчі поняття та терміни»**По горизонталі:**

1. Літературна гра, віршування на задані рими.
7. Іноземні слова, які широко вживаються у творі з певною художньою метою.

По вертикалі:

2. Некласичний вірш, який поширився в ХХ столітті як альтернативний до класичного, тобто силабо-тонічного вірша.
3. Одна із двох чи кількох редакцій твору.

9. Непідроблений, першоджерельний твір, річ, явище.

10. В античній поезії архаїзми, діалектизми, іншомовні слова чи слова не зрозумілі за змістом.

11. Це особлива мова, притаманна лише одному автору, вона має безліч фонетичних, лексичних, синтаксичних особливостей, часто ненормативних.

12. Синонім до понять “література”, “художня література”, з оцінним елементом у значенні, вживається переважно на позначення прозових творів масової літератури.

13. Мова, що повторюється, впорядкована у звуковому плані мова.

14. Слова, протилежні за значенням, у художній літературі вживаються як особливо експресивний стилістичний засіб.

15. Дія за правилами.

4. Характерна риса народного театру, коли на площах мандрівні актори, блазні, скоморохи тощо розігрували сценки з підкреслено брутальними жартами.

5. Неправильне, грубе, просторічне слово, вживане в тексті з різними художніми цілями.

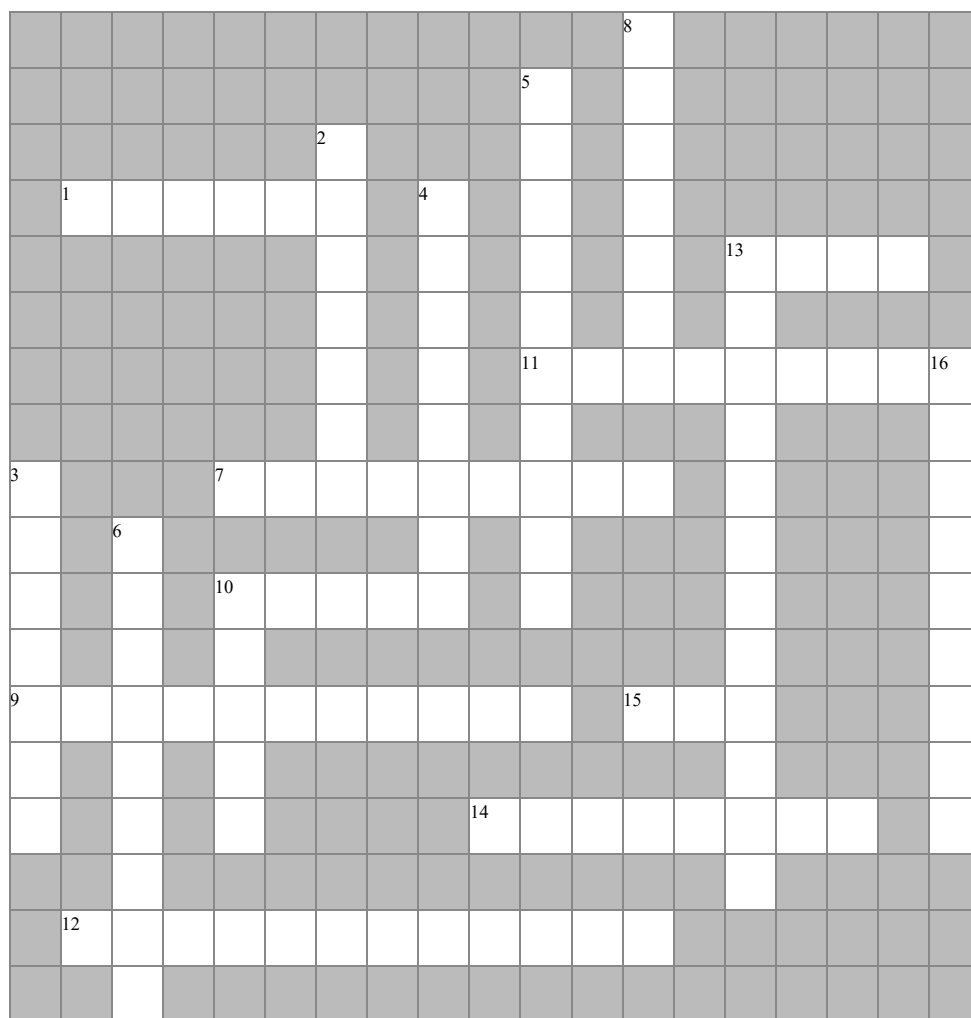
6. Книга, що добре продається, має успіх у читачів, твір із масовою популярністю.

8. Жанр епічного роду літератури, що функціонує здебільшого в усній формі; коротка смішна оповідка з дотепною кінцівкою.

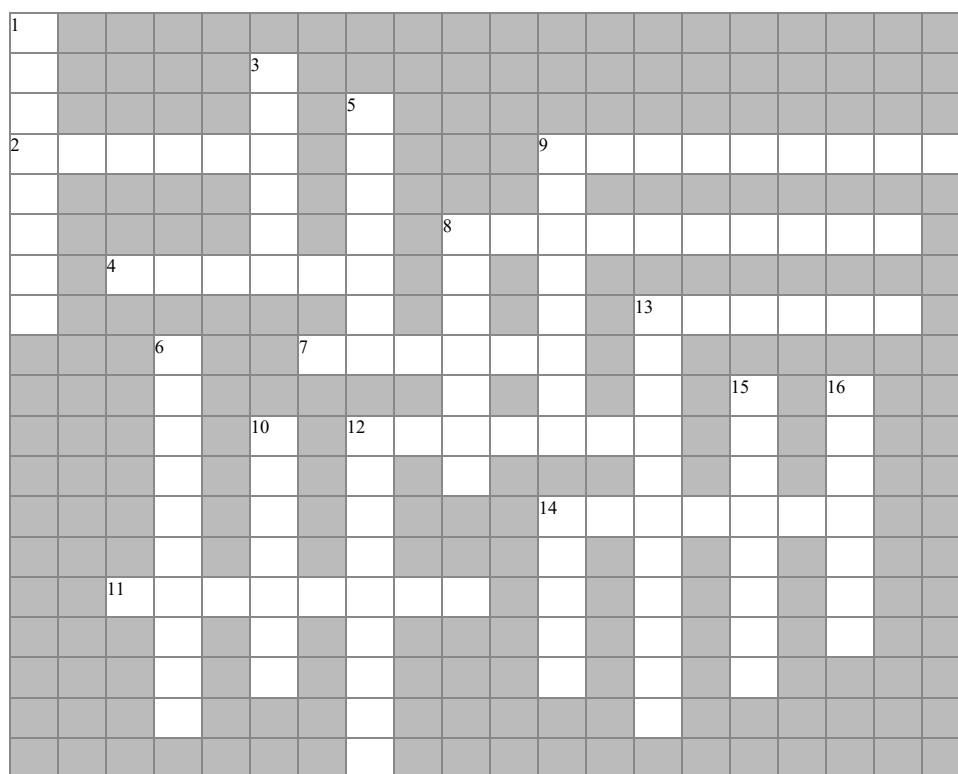
10. Ідеальна творча особистість романтизму і споріднених із ним течій і напрямів.

13. Синонім віршування, часто вживається як позначення особливостей віршування конкретного автора.

16. Збірник творів різних авторів, одного жанру чи однієї тематики.

Кросворд № 9. «Літературознавча вежа»

По горизонталі:

2. Стала строфа з римуванням за схемою АВАВАВАВАВ або АВАВССДЕЕД.
4. Другорядний письменник, той, хто наслідує когось так дбайливо, що не здатен виявити особисту оригінальність.
7. Ліричний жанр античної поезії про життя пастухів, близький до ідилії і пасторалі.
8. Елемент сюжету, та частина твору, що передує подіям.
9. Головне, те, що визначає. Це може бути ідея, пафос, настрої, будь-який образ.
11. Жанр епічної літератури, сюжет якого ґрунтується на розслідуванні злочину.

По вертикалі:

1. Посилення чи зменшення емоційної напруги у творі.
3. Розмова двох.
5. Форма віршування, перехідна між класичним та некласичним віршем; силабо-тонічна система із суттєвими порушеннями порядку розміщення і кількості стоп.
6. Термін Б. Брехта, основоположний для його теорії епічного театру. Подібний термін використовував Лесь Курбас, щоб відоме показати як дивне, несподіване.
8. Звукова організація мови у художньому тексті, синонім звукопису, ритмомелодики.
9. Те, що ріже слух, бо звучить всупереч сподіванню, розбіжність звуків у вірші там, де вони повинні гармонійно поєднуватись.
10. Жанр, у якому пародіюється якийсь відомий твір.
12. Уживання в тексті рідкісних або іншомовних слів для посилення екзотичності зображення.

12. Навмисний пропуск якогось члена речення (часто дієслова): надає мові більшого динамізму та експресії.

13. Елемент сюжету, який підсумовує; те, що відбулося після розв'язки.

14. Невідповідність частин предмета чи явища, яка робить предмет неправдоподібним чи фантастичним.

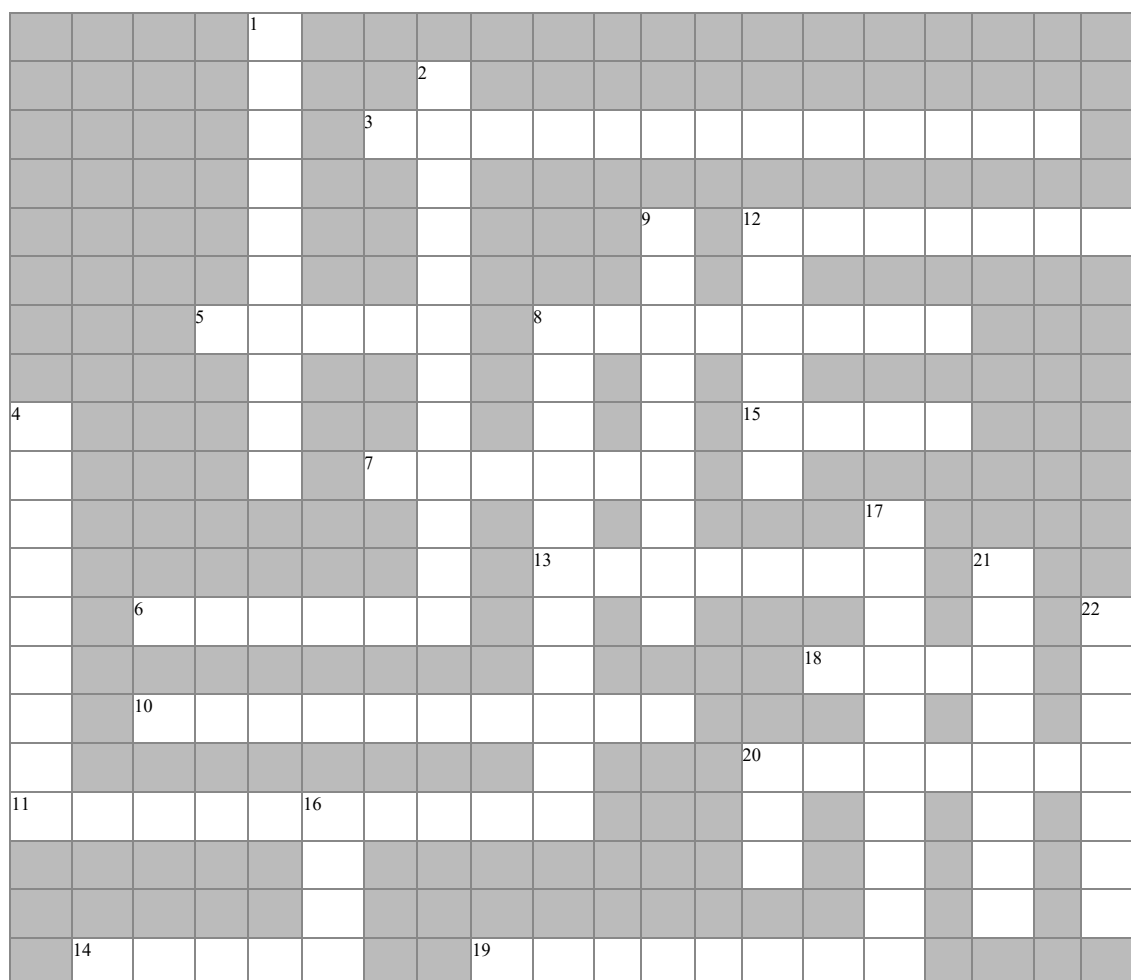
13. Листування письменника.

14. Вид комічного, смішне у літературі, позитивний сміх, який, на відміну від сатири, не заперечує, не викриває, а лише вказує на недосконалість людської природи.

15. Філософія мистецтва, наука про прекрасне.

16. Те, що передує, є витоком, причиною, попереднім розвитком події, термін, суголосний поняттям діахронний, історичний, генетичний тощо. Вживається у структуралізмі та наратології на позначення різниці між історією і способом її подачі.

Кросворд № 10. «Літературний лабіринт»

По горизонталі:

3. Спосіб пізнання художнього твору, відкритого для

сприймання в різних ракурсах, тлумачення підтекстового і надтекстового поля значень.

5. Норма, правило, те, на що орієнтується більшість, правило, яке унормувалось; у мистецтві це твір чи художні засоби, які слугують узірцем для митців.

6. Початково в античній літературі короткий ліричний твір, пізніше – зображення ідеального життя на лоні природи.

7. Буквальний переклад слів чи їх частин на іншу мову.

8. Оточення, що прояснює фрагмент. Будь-що є частиною чогось.

10. Запозичення без посилань на джерело.

11. Будова твору, яка визначається жанром, стилем, особистістю письменника.

12. Вислови, розміщені після назви, перед текстом твору.

13. Форма конфлікту, зумисна динамізація, заплутування та ускладнення конфліктних стосунків.

14. Етап творчого процесу, з якого починається рух до реалізації твору.

15. Головна настанова, мета, думка твору, відповідь на питання “Навіщо це написано?”

18. Додатковий віршовий рядок у канонічній строфі.

19. Підпорядкування елементів у якійсь системі, у художньому творі це підпорядкування засобів зображення чомусь головному (домінувальному).

20. Зіткнення у творі, оформлення (прояв) конфлікту у вигляді персоніфікованих (очевидних) сутичок.

По вертикалі:

1. 1) принцип впорядкування віршованої мови; 2) складання віршів.

2. Обробка літературних творів епічного чи ліро-епічного роду для постановки на сцені.

4. Назва, рамковий елемент твору, з якого починається дія авторської настанови.

8. Елемент сюжету, вища точка напруги, вирішальне змагання супротивників, злам, після якого починається рух до розв’язки.

9. 1) постійна ознака форми чи змісту, той елемент, видозміна якого веде за собою зміну всієї форми чи твору загалом; 2) у віршознавстві постійний наголос у кінці віршового рядка.

12. Жанр давньої античної лірики; за часів пізньої античності вірш із сумним філософським настроєм.

16. Характерна риса футуристського стилю, які охоче вигадували нові слова (неологізми). Велика кількість неологізмів у тексті робить його незрозумілим для середнього читача (заумним).

17. Жанр усної народної творчості, стислий твір із таємничим змістом і ритуальним призначенням.

20. Система знаків для передачі (збереження) інформації; у постструктуралізмі та семіотиці термін для позначення знакової природи культури, будь-якого мистецького твору; те, що підлягає розшифруванню.

21. Закінчення віршового рядка після останнього наголосу.

22. Елемент сюжету, від якого починається розвиток дії.

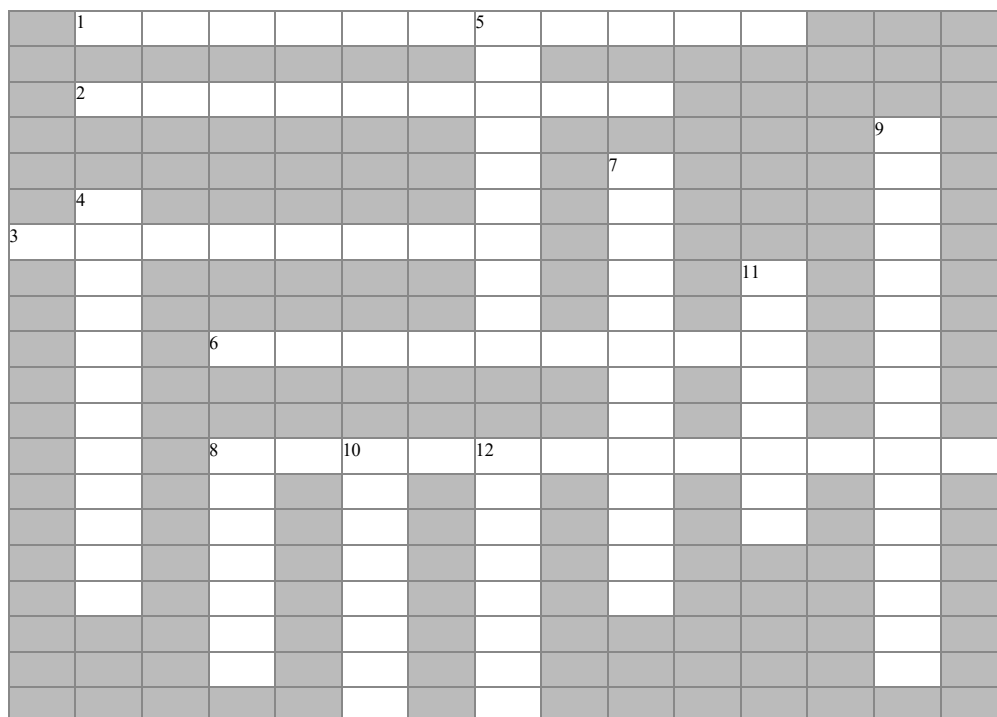
Кросворд № 11. «Консонанс. Літературні процеси»

По горизонталі:

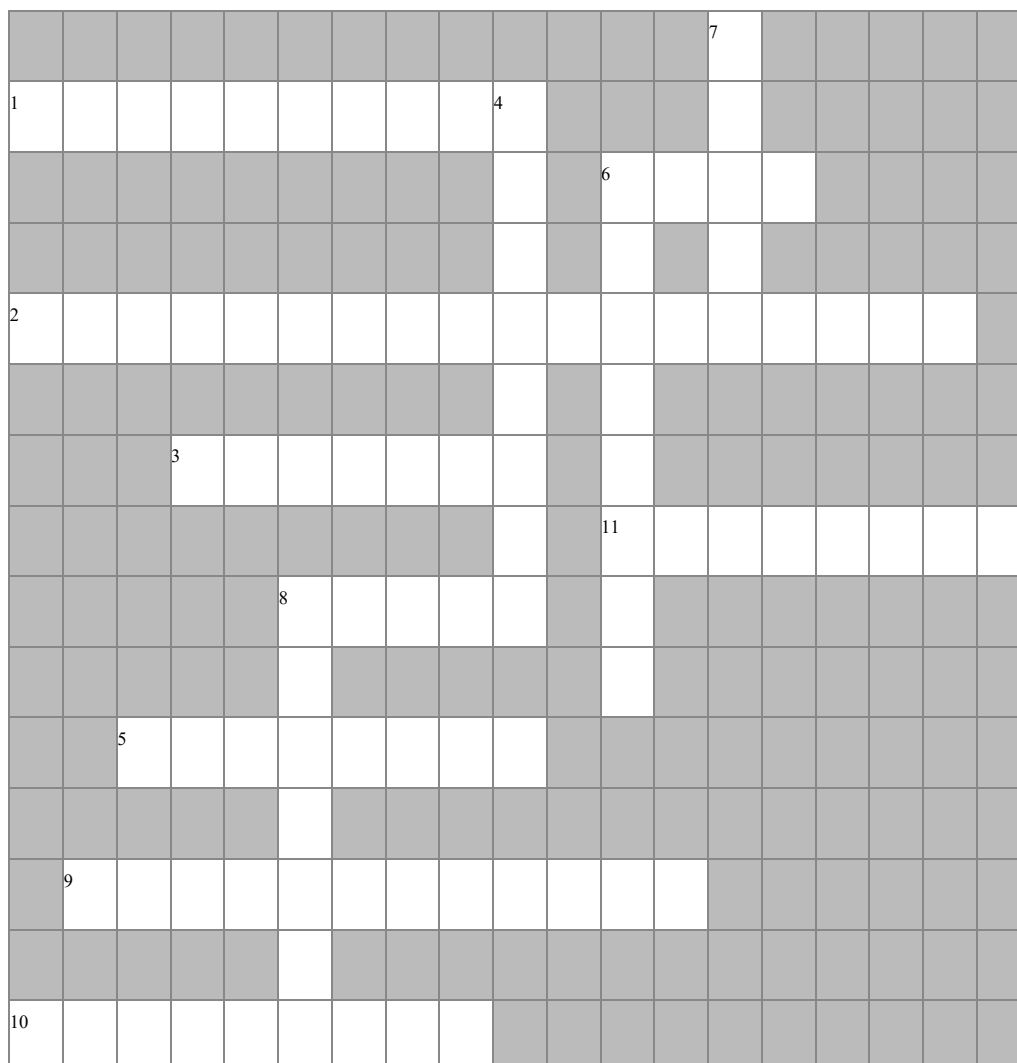
1. Бездієвість, антонімічні поняття, які позначили розуміння процесу творчості як поєднання двох різнорідних витоків – активного і пасивного.
2. Неповна рима, коли збігаються лише приголосні.
3. Суперечність, протистояння, схований двигун сюжету (зміст, виток, причина колізій).
6. Те, що звучить найвиразніше протягом усього твору.
8. Стан суспільної атмосфери у Європі другої половини XIX століття, коли відбулося масове розчарування в соціальних ідеалах, що спричинило соціальну пасивність і пошук інших цінностей. Батьком цього терміну вважали філософа А. Шопенгауера, який відстоював цінності християнства і вважав, що соціальна активність та оптимізм – це прояв сліпої волі до життя.

По вертикалі:

4. Суміш різнорідних елементів, із яких утворюється якась нова цілісність.
5. Діалектні слова, що вживаються у творі з певною художньою метою.
7. Родова риса творів драматичних жанрів. Це особлива напруженість, конфліктність, динамізм, відверті зіткнення.
8. Трискладова стопа силабо-тонічної системи віршування з наголосом на першому складі.
9. Порівняльне літературознавство іншим терміном.
10. Супровідні при виданні твору пояснення, додаткова інформація, яка стосується першодруку твору, його варіантів, творчої історії, адресації, можливих прототипів, пояснює незрозумілі місця, розшифровує дати чи знаки, вказує на можливі аспекти тлумачення.
11. Порушення загальноприйнятого порядку розміщення слів у реченні з певною художньою метою.
12. Те ж саме, що й гімн.

Кросворд № 12. «Маска. Літературознавчі терміни»

По горизонталі:

1. Запозичене іншомовне слово зі збереженням граматичної форми оригіналу, використовується письменником із пародійною і сатиричною метою. Багато їх у поемі Котляревського “Енеїда”.
2. Наука про художню літературу.
3. Документальний жанр на межі публіцистики і белетристики.
5. Драматичний твір на біблійну тему в часи Середньовіччя.
6. Основа віршового розміру.

По вертикалі:

4. Музичний термін, чергування високих і низьких тонів у вірші.
6. Художній або публіцистичний твір про роль митця і мистецтва в суспільстві, який містить критику традицій і окреслює шляхи оновлення літератури.
7. Найменший елемент сюжету, побічна тема.
8. Наука про вірш, способи віршування; особливості віршування конкретного автора.

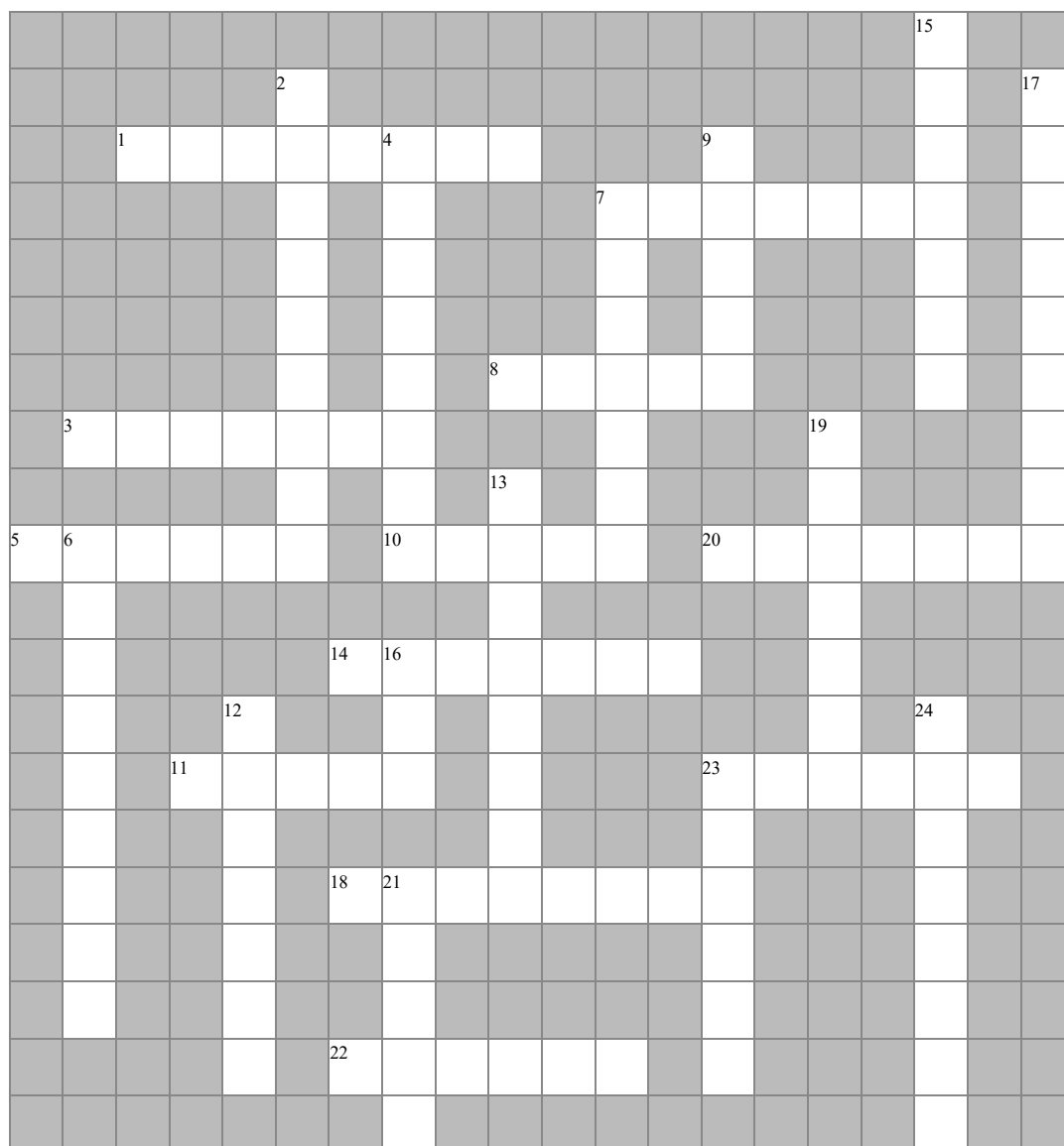
8. Те, що ховає; використовують не лише на маскарадах чи у театральних виставах.

9. Приховування авторства, видавання чужого твору за свій чи навпаки – приписування свого твору комусь іншому.

10. 1) фактично обожнення, надання конкретній людині міфічного ореолу, міфізуються найчастіше кумири; 2) засіб художнього зображення, своєрідне художнє узагальнення, яке полягає в універсалізації повсякденного буття.

11. Початково напис на могильному камені, пізніше жанр лірики, сатиричне віршоване послання до якоїсь персони.

Кросворд № 13. «Пейзаж. Герменевтика»

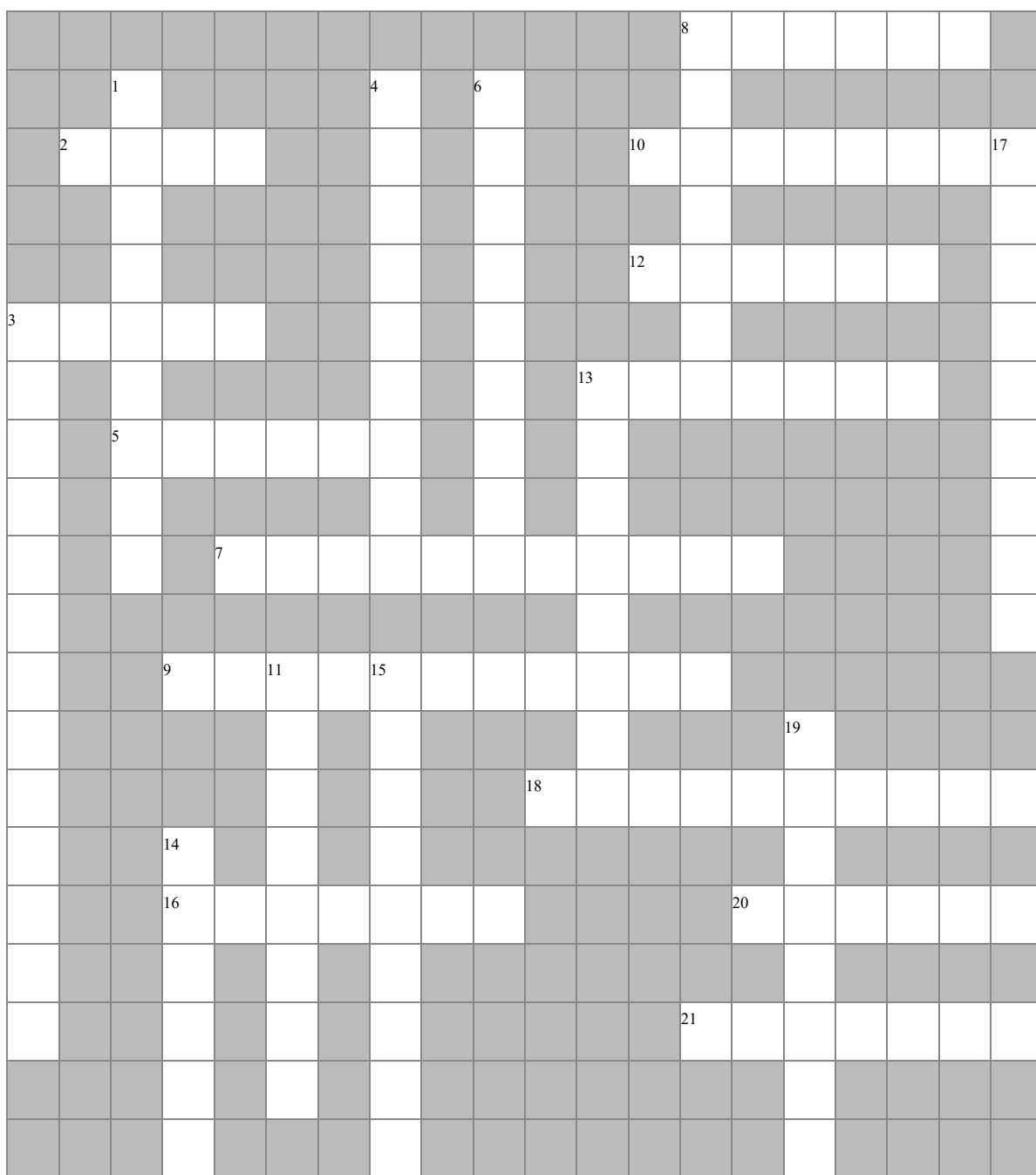
По горизонталі:

1. Різновид перекладу художнього твору, який допускає зміну оригінального тексту за бажанням перекладача.
3. Оповідач.
5. Мистецтво слова, віршовані твори високої художньої вартості.
7. Видавання чужого твору або його частини за свій власний.
8. Ставлення автора до зображуваного, вміщене поміж ствердженням і запереченням зображеного.
10. Суть і функція об'єктів, того, що має форму.
11. Ліро-епічний жанр, великий твір з історією та сюжетом віршової форми.
14. Сукупність особливостей художньої манери письменника чи твору.
18. Слова, характерні лише для поетичних творів, у сучасній поетові мові зовсім або мало вживані.
20. Жанр, в основі якого лежить імітація; він слугує своєрідним кривим дзеркалом для творів чи творчості.
22. Термін образотворчих мистецтв, різновид стилізації, наслідування способом колажу характерних фрагментів зразка, який наслідується.
23. Картина природи в літературному творі, художній засіб, функції якого залежать від жанру і художнього методу.

По вертикалі:

2. Специфічний перебіг конфліктності твору, коли якась подія створює ефект, протилежний попередньому або призводить до непередбачених результатів.
4. Різновид тропа, заміна назви предмета вказівкою на його ознаку.
6. Художній засіб, вид тропа, утворений поєднанням взаємовиключних понять.
7. Сатиричний твір викривального характеру, спрямований проти влади чи її представників, проти явищ і тенденцій суспільного розвитку.
9. Жанр епічного роду з перевагою публіцистики, тобто прямої мови автора, над художніми елементами твору.
12. Середній епічний прозовий жанр.
13. Те, що під текстом приховане; у широкому значенні підтекст мають всі художні твори, оскільки образне зображення завжди багатопланове.
15. Опис зовнішності героя.
16. Жанр античної лірики, мета якого – оспівування визначної персони чи події; у сучасній поезії часто використовується як пародійний жанр (саркастичне оспівування).
17. Багатозвучність, термін, запозичений із музики, одночасне звучання кількох тем.
19. У силабо-тонічному віршуванні стопа з двох ненаголошених складів.
21. У філософії відбиток зовнішнього світу у внутрішньому світі людини; головний елемент художнього світосприйняття і його об'єктивації.
23. Первинний елемент форми, техніка зображення, побудови, підкреслення чи вияву чогось у змісті.
24. Те, чого не повинно бути, що суперечить тверезому глузду;

Кросворд № 14. «Сага. Герменевтика»

По горизонталі:

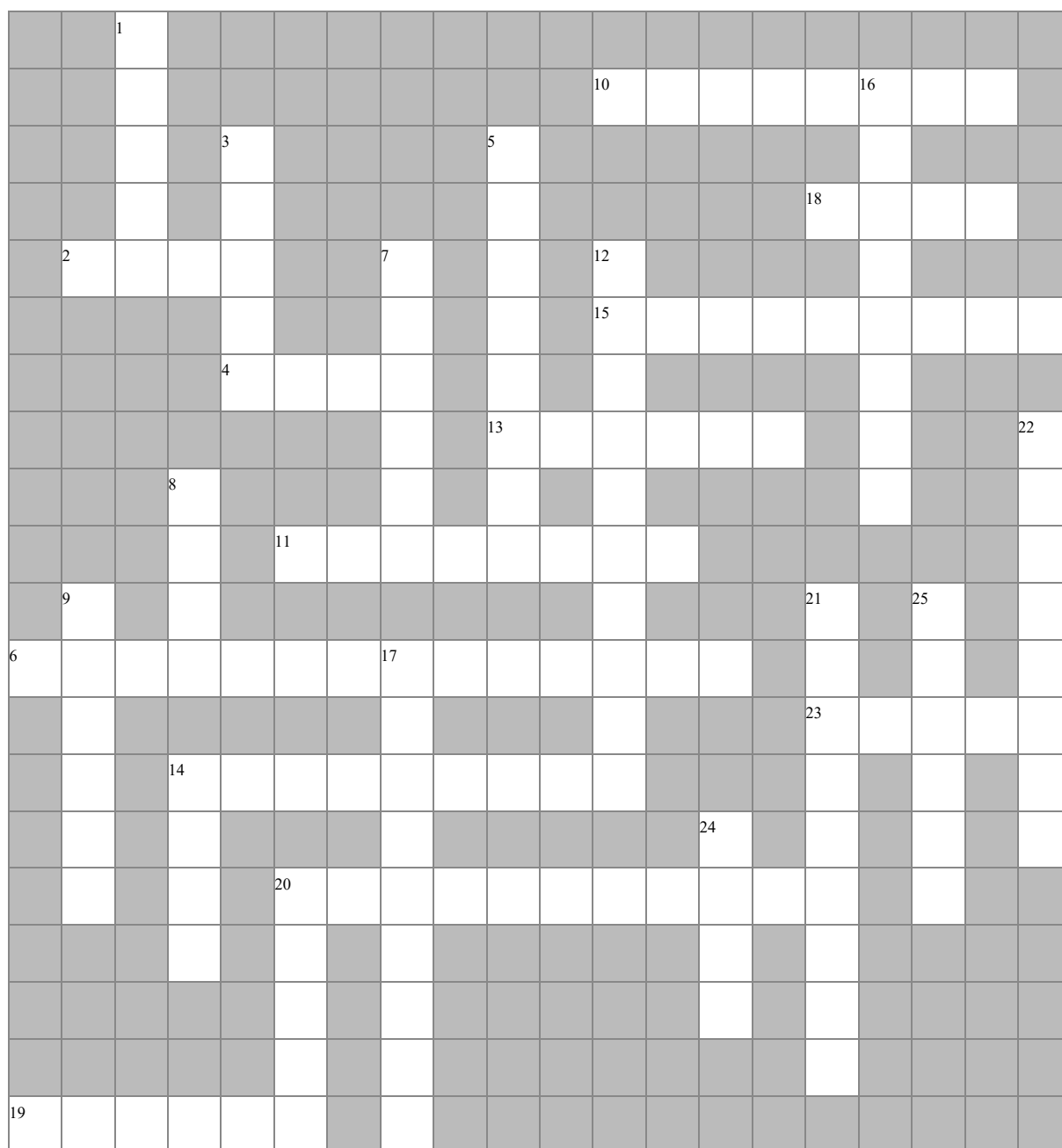
2. Оповідь про героїчні події, жанр, поширений у Середні віки в Ірландії та Ісландії.
3. Канонічна віршова форма з 15 рядків (три строфи), на дві рими, з рефренним рядком, що не римується.

По вертикалі:

1. Перевертень, вірш, або рядок вірша, який читається однаково зліва направо і справа наліво.
3. Разом зі стилізацією та алюзією спосіб залучення у твір і творчість культури попередніх епох.

5. Слово, образ, вислів, який повторюється протягом твору і містить в собі художнє навантаження, пов'язане з ідеєю, пафосом, домінувальним настроєм твору.
7. Течія в живописі початку XX століття, яка виникла із захоплення примітивами – творами народних майстрів.
8. Образ, який утворюється шляхом розширення у значенні (абстрагування) конкретних понять.
9. Стилїстична фігура, яка обіграє слова подібні за звучанням, але різні за значенням.
10. Реальна людина, яка стала героєм художнього твору.
12. Зображення дійсності, спонукане негативним ставленням до неї; принципове, тотальне заперечення того, що існує, незгода із соціальним устроєм, морально-етичними нормами суспільства тощо.
13. Пояснювальні слова автора у драматичному творі, які бере до уваги режисер, але на сцені, зазвичай, не озвучуються.
16. Фраза учасника діалогу, коментар стороннього спостерігача події.
18. Художній засіб, особливо поширений у фольклорі; паралельні синтаксичні конструкції, які дають одночасне зображення картини природи і людського життя.
20. Жанр поезії, походить від біблійних пісень Соломона, вірші релігійно-філософського змісту.
21. Канонічна віршова форма з 13 рядків на дві рими, три строфи (два чотиривірші, один п'ятивірш), з повторами першого і другого рядків.
4. Ім'я, яке використовують автори замість власного імені, підписуючи свої твори.
6. Той, хто сприймає художній твір (читач, слухач, глядач тощо).
8. Вбивча іронія, головний засіб сатиричного зображення.
11. Суб'єктивно зумовлене читацьке або критичне прочитання художнього твору, його переосмислення в інших координатах.
13. Елемент сюжету, вирішення (розв'язання) конфліктних стосунків у творі, зазвичай, наприкінці розвитку подій.
14. Вступ до оповіді, те, що передувало подіям, але безпосередньо з ними не пов'язане (на відміну від експозиції).
15. Термін мистецтвознавства, незавершений твір; незакінченість, незавершеність, відкритість (або відсутність) кінця у творі, актуалізація читацького сприйняття, запрошення до діалогу і співтворчості.
17. Термін структуралістської поетики, означає вертикаль, вісь, те, що пронизує наскрізь і об'єднує текст у щось цілісне.
19. Дійова особа твору.

Кросворд № 15. «Феєрія. Герменевтика»

По горизонталі:

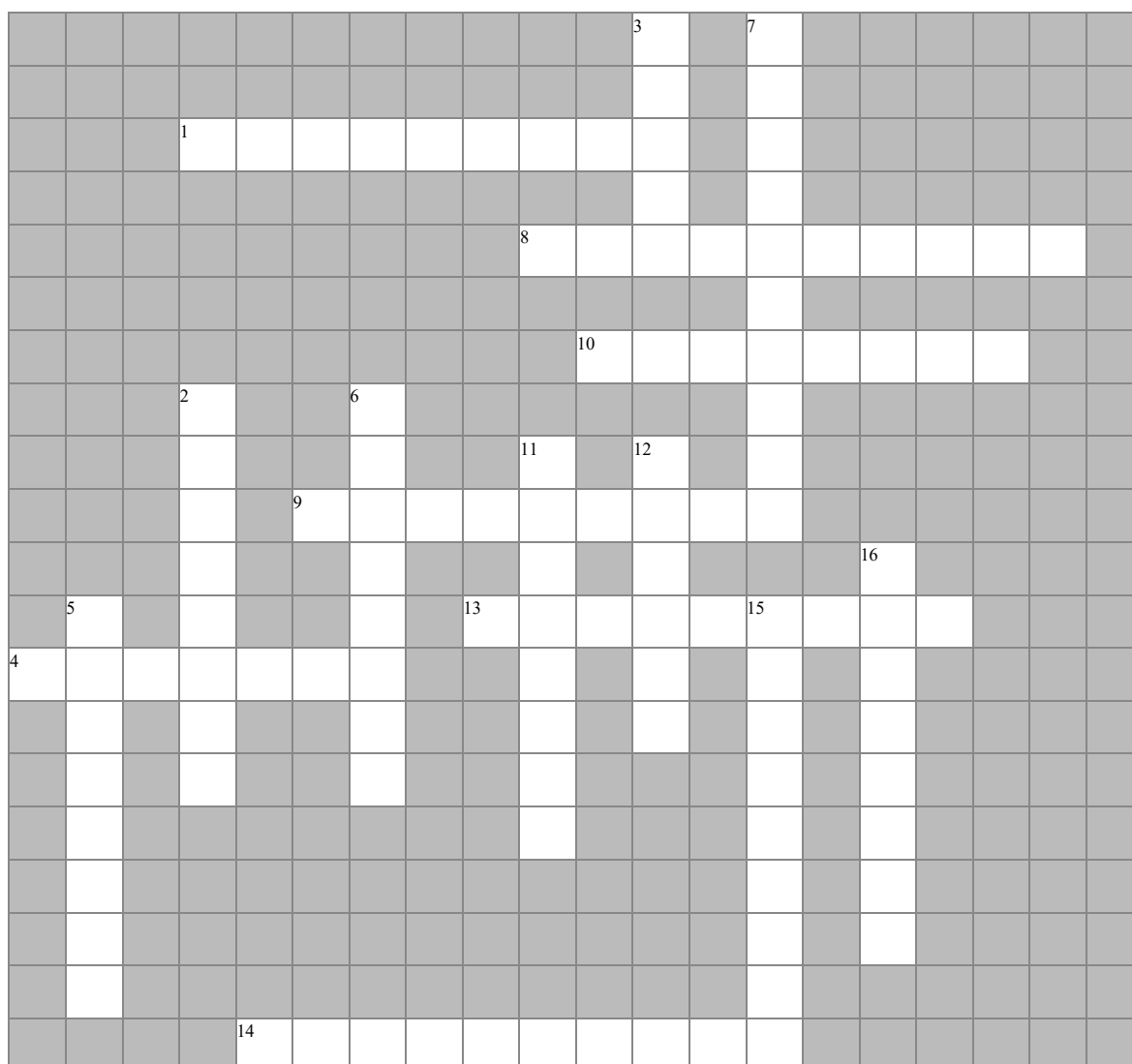
2. Прийом висміювання, карикатурне зображення з гумористичним забарвленням.
4. Слово, вжите в переносному значенні, при цьому посилюється його багатозначність: пряме (буквальне) й переносне (метафоричне, алегоричне, умовне) значення існують одночасно.

По вертикалі:

1. Різновид народного вірша, жартівлива танцювальна пісня, у якій кожен рядок має вісім складів і два коліна (такти, наголоси).
3. Впорядковування (система) подій у творі, рух конфлікту від зав'язки через розвиток подій і кульмінацію до розв'язки.

6. Уособлення, надання предметам чи явищам якостей “персони”, найчастіше людини.
10. Поняття, синонімічне до понять герой, персонаж, образ літературний.
11. Надмірність, засіб, який ґрунтується на настирливому повторі слів чи зворотів, зазвичай, для посилення експресії.
13. Природна здатність людини створювати щось краще, ніж інші.
14. Метод у літературознавстві, вивчення закономірностей, які визначають збіги, перегуки, спільне в літературі різних країн і епох.
15. У найбільш поширеному значенні це сукупність творів одного митця.
18. Музичний термін, який використовується також у літературознавстві; одиниця ритму, звуку між двома наголосами.
19. Пауза всередині довгого віршового рядка.
20. Фольклорні елементи у творах писемної літератури.
23. Поширений від IX–X ст. н. е. жанр поезії Близького і Середнього Сходу, чотиривірш лірикофілософського змісту.
5. Публіцистичний жанр, що поширився у XIX столітті як газетний; відзначається злободенністю, критичною спрямованістю, а також гумором.
7. Спосіб узагальнення, властивий для естетики реалізму. Явища, характерні для суспільного життя певного місця і часу.
8. Спочатку середньовічна комедія, гостро комічні сценки, які розігрувались у перервах містерій (релігійних драм).
9. Вид театрального дійства; захопливе, казкове видовище.
12. Підробка стилю; буває підробка пародійна, заради висміювання чийогось стилю.
14. Елемент змісту, об’єкт, матеріал зображення у творі, відповідь на питання, «про що цей твір?»
16. Естетична категорія, яка, поряд із категорією комічного, визначає естетичні стосунки мистецтва і дійсності.
17. Сукупність наук, які вивчають мову і літературу.
20. Частина головної бінарної опозиції твору.
21. Критично-публіцистичне пояснення, що передує тексту книги.
22. Поняття, яке ґрунтується на протиставленні прози (як мови звичайної) і поезії (як мови особливої, піднесеної).
24. Сукупність різних творів, найчастіше поезій, об’єднана задумом, настроєм, пафосом.
25. Поширена тема, подієвий кістяк твору, змістовий бік сюжету.

Кросворд № 16. «Хронотоп. Герменевтика»

По діагоналі:

1. В античній літературі святкова величальна промова, згодом – жанр для вихваляння можновладців; у новочасну епоху використовувався іронічно, як пародія на вихваляння.
4. Канонічна восьмирядкова віршова форма, з трирядковою строфою і повтором першого та другого рядків, скорочений рондель.
8. Прийом композиції, навмисна затримка подій різноманітними відволіканнями від сюжету: описами, спогадами, алюзіями.
9. 1) літературознавчий метод, упроваджений представниками формальної школи; 2)

По вертикалі:

2. Поєднання у вірші анафори й епіфори.
3. Письмо, те, що написане; термін, який поширився завдяки структуралістам і семіотиці (наука про знакові системи), останнім часом уживається замість слова “твір”.
5. Напрямок у літературознавстві XX століття, в основі якого лежать ідеї психоаналізу З. Фрейда.
6. Художній час і простір, часопростір, термін М. Бахтіна; взаємозв’язок часу і простору в художньому творі.

буквально – самодостатність форми, домінування форми над змістом.

10. 1) ритмікоінтонаційні, семантико-синтаксичні частини висловлювання; 2) термін структуралістів, який використовується при членуванні горизонтальної площини твору (взаємозалежність суміжних компонентів).

13. Взаємозалежність елементів, функціонування яких підпорядковується законам, спільним для всіх структур, від атома до соціального устрою.

14. Стилїстична фігура, що будується на зумисному використанні повтору однокореневих слів.

7. Визначальна риса первісного, або обрядового, мистецтва, яка досі зберігається в народній творчості: види мистецтва, в яких елементи різних мистецтв (музики, співу, танцю, словесного мистецтва) є нероздільним цілим.

11. Вірш тонічної системи віршування, коли регулюються лише наголоси, а кількість ненаголошених складів між наголосами коливається в межах 1-2-3.

12. Разом із тропами фігури узагальнюють художні та риторичні засоби художньої мови.

15. Жанр середньовічної пародійної літератури, в основі якого – переробка відомих серйозних чи трагедійних творів на смішні.

16. Жанр драматичного роду літератури, який визначається напруженим перебігом конфлікту, трагічними подіями, смертю позитивного героя чи героїв у фіналі.

Відповіді до кросвордів

Відповідь до кросворду № 1. По горизонталі: 1. Оксиморон; 3. Література; 5. Жанр; 8. Оповідання; 9. Трагедія; 11. Рима; **По вертикалі:** 2. Критика; 4. Казка; 6. Хорей; 7. Проза; 10. Поезія; 11. Роман; 12. Драма; 13. Вірш.

Відповідь до кросворду № 2. По горизонталі: 1. Водевіль; 3. Байка; 4. Драма; 5. Казка; 8. Епітафія; 9. Комедія; 10. Дифірамб; 12. Канцона; 16. Епопея; 17. Гумореска; 18. Елегія; 20. Мемуари; **По вертикалі:** 2. Епіталама; 6. Балада; 7. Медитація; 11. Лірика; 13. Мадригал; 14. Думка; 15. Інтермедія; 17. Гімн; 19. Есе.

Відповіді до кросворду № 3. По горизонталі: 2. Історіографія; 3. Компаративістика; 4. Палеографія; 7. Філологія; **По вертикалі:** 1. Літературознавство; 5. Текстологія; 6. Бібліографія.

Відповіді до кросворду № 4. По горизонталі: 1. Композиція; 5. Ідея; 6. Портрет; 7. Алгоритм; 8. Фабула; 9. Гротеск; 13. Зав'язка; 16. Символ; 17. Сюжет; 18. лейтмотив; **По вертикалі:** 2. Експозиція; 3. розв'язка; 4. Наратор; 10. Мотив; 11. Кульмінація; 12. Персонаж; 14. Пафос; 15. Пейзаж; 19. Тема; 20. Підтекст.

Відповіді до кросворду № 5. По горизонталі: 1. Нарис; 2. Поема; 4. Епіграма; 6. Сонет; 8. Рід; 9. Оповідання; 12. Ода; 13. Байка; 14. Новела; 18. Медитація; 19. Пісня; **по вертикалі:** 3. Епос; 5. Роман; 7. Драма; 8. Романс; 10. Повість; 11. Трагедія; 15. Балада; 16. Комедія; 17. Жанр; 19. Притча; 20. Послання.

Відповідь до кросворду № 6: 1) герменевтика, літературна інтерпретація, літературний дискурс, семіотика, знак, символ, літературна традиція; 2) Шлейєрмахер вважав, що процес розуміння принципово не може бути завершений, і думка нескінченно рухається та розширюється в колі; 3) Повторне повернення від цілого до частини і від частин до цілого змінює і поглиблює розуміння сенсу частини, підпорядковуючи ціле постійного розвитку; 4) Вільгельм Дільтей розвинув поняття герменевтичного кола, включивши в нього філософську позицію автора, його психологію, а також контекст соціально-культурних умов створення твору; 5) За Дільтеєм, суб'єкт пізнає себе через інших, але інших він розуміє через себе; 6) Герменевтичне коло - метафора, що описує взаємозумовленість пояснення та інтерпретації, з одного боку, і розуміння - з іншого.

Відповідь до кросворду № 7. По горизонталі: 1. Авторський; 2. Анаколуп; 4. Архаїзм; 5. Антиутопія; 8. Анапест; 12. Автор; 15. Анафора; 17. Апофеоз; 19. Анонім; **по вертикалі:** 1. Асонанс; 3. Афоризм; 6. Архітектоніка; 7. Асоціація; 9. Анімізм; 10. Архетип; 11. Апокрифи; 13. Антитеза; 14. Анахронізм; 16. Антропоморфізм; 18. Аналіз.

Відповідь до кросворду № 8. По горизонталі: 1. Буриме; 7. Варваризм; 9. Аутентичний; 10. Глоса; 11. Авторська; 12. Белетристика; 13. Вірш; 14. Антоніми; 15. Гра; **по вертикалі:** 2. Верлібр; 3. Варіант; 4. Буфонада; 5. Вульгаризм; 6. Бестселер; 8. Анекдот; 10. Геній; 13. Версифікація; 16. Антологія.

Відповідь до кросворду № 9. По горизонталі: 2. Децима; 4. Епігон; 7. Еклога; 8. Експозиція; 9. Домінанта; 11. Детектив; 12. Еліпсис; 13. Епілог; 14. Гротеск; **по вертикалі:** 1. Градація; 3. Діалог; 5. Дольник; 6. Відчуження; 8. Евфонія; 9. Дисонанс; 10. Бурлеск; 12. Екзотизми; 13. Епістолярій; 14. Гумор; 15. Естетика; 16. Дискурс.

Відповіді до кросворду № 10. По горизонталі: 3. Інтерпретація; 5. Канон; 6. Ідилія; 7. Калька; 8. Контекст; 10. Компіляція; 11. Композиція; 12. Епіграф; 13. Інтрига; 14. Задум; **по вертикалі:** 1. Віршування; 2. Інсценізація; 4. Заголовок; 8. Кульмінація; 9. Константа; 12. Елегія; 16. Заум; 17. Замовляння; 20. Код; 21. Клаузула; 22. Завязка.

Відповіді до кросворду № 11. По горизонталі: 1. Споглядання; 2. Консонанс; 3. Конфлікт; 6. Лейтмотив; 8. Декадентство; **по вертикалі:** 4. Контамінація; 5. Діалектизм; 7. Драматичність; 8. Дактиль; 9. Компаративістика; 10. Коментар; 11. Інверсія; 12. Дифіраб.

Відповіді до кросворду № 12. По горизонталі: 1. Макаронізм; 2. Літературознавство; 3. Мемуари; 5. Містерія; 6. Метр; 8. Маска; 9. Містифікація; 10. Міфізація; 11. Епіграма; **по вертикалі:** 4. Мелодика; 6. Маніфест; 7. Мотив; 8. Метрика.

Відповідь до кросворду № 13. По горизонталі: 1. Переспів; 3. Наратор; 5. Поезія; 7. Плагіат; 8. Пафос; 10. Зміст; 11. Поема; 14. Поетика; 18. Поетизми; 20. Пародія; 22. Пастись; 23. Пейзаж; **по вертикалі:** 2. Перипетія; 4. Перифраз; 6. Оксиморон; 7. Памфлет; 9. Нарис; 12. Півість; 13. Підтекст; 15. Портрет; 16. Ода; 17. Поліфонія; 19. Пірихій; 21. Образ; 23. Прийом; 24. Парадокс.

Відповідь до кросворду № 14. По горизонталі: 2. Сага; 3. Рондо; 5. Рефрен; 7. Примітивізм; 8. Символ; 9. Парономазія; 10. Прототип; 12. Сатира; 13. Ремарка; 16. Репліка; 18. Паралелізм; 20. Псалом; 21. Рондель; **по вертикалі:** 1. Паліндром; 3. Ремінісценція; 4. Псевдонім; 6. Реципієнт; 8. Сарказм; 11. Рецепт; 13. Розвязка; 14. Пролог; 15. Нонфініто; 17. Парадигма; 19. Персонаж.

Відповідь до кросворду № 15. По горизонталі: 2. Шарж; 4. Троп; 6. Персоніфікація; 10. Характер; 11. Плеоназм; 13. Талант; 14. Типологія; 15. Творчість; 18. Такт; 19. Цезура; 20. Фольклоризм; 23. Рубаї; **по вертикалі:** 1. Шумка; 3. Сюжет; 5. Фейлетон; 7. Типове; 8. Фарс; 9. Феєрія; 12. Стилзація; 14. Тема; 16. Трагічне; 17. Філологія; 20. Форма; 21. Передмова; 22. Прозаїзм; 24. Цикл; 25. Фабула.

Відповідь до кросворду № 16. По горизонталі: 1. Панегірик; 4. Тріолет; 8. Ретардація; 9. Формалізм; 10. Синтагма; 13. Структура; 14. Тавтологія; **по вертикалі:** 2. Симплока; 3. Текст; 5. Фройдизм; 6. Хронотоп; 7. Синкретизм; 11. Тактовик; 12. Фігури; 15. Травестія; 16. Трагедія.

ДОДАТОК 2.

ОПОРНІ СХЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Літературно - художній аналіз твору (універсальний)

1. Відомості про автора.
2. Тема та жанр твору.
3. Композиція та сюжет (елементи сюжету: експозиція, зав'язка, розвиток дій, кульмінація, розв'язка).

4. Система образів (головні / другорядні / епізодичні).

5. Аналіз образів:

- а) дії та вчинки;
- б) риси характеру;
- в) портретне зображення;
- г) мова героя;
- д) авторська характеристика.

6. Форми зображення дійсності:

а) розповідь (від першої особи, авторська, невласне пряма);

Розповідь містить у собі: опис: пейзаж, портрет, інтер'єр, роздум (пряма авторська оцінка того, що відбувається), характеристика (опис + роздум);

б) висловлювання персонажів: - діалог, - монолог, - полілог.

7. Художні деталі: - зовнішні (портретні, пейзажні, речові); - психологічні (думки, почуття, переживання); - подробиці (описують предмет з різних сторін); - символи (мають конкретний і абстрактний плани; містять у собі певне узагальнення, прихований смисл, підтекст).

8. Мова художнього твору : своєрідність слововживання (активність включення синонімів, антонімів, омонімів, історизмів, архаїзмів, неологізмів, варваризмів, професіоналізмів); - прийоми образності; - тропи: епітети, метафори, порівняння, алегорія, метонімія, іронія, гіпербола; - фразеологізми: прислів'я, приказки, крилаті слова; - евфонія: асонанс, алітерація; - синтаксичні фігури : риторичні питання, звернення, вигуки, повтори, антитези, інверсії.

9. Ідея. Задум письменника і його втілення.

10. Власна думка про твір.

Схема аналізу ліричного твору

1. Автор, його місце в літературі.
2. Тематичне спрямування всієї творчості.
3. Які життєві обставини дали імпульс для написання твору (якщо відомо).
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, образна (чи ні), інтригуюча (чи ні).
5. Тема поезії та провідні мотиви.
6. Ідея.
7. Жанр.
8. Композиція (якщо є).
9. Ліричний герой.
10. Образи, символи (якщо є) твору.
11. Сюжетні лінії (якщо є).
12. Настрій (мінор, мажор).

13. Художні засоби.
14. Віршований розмір, рима.
15. Місце твору в доробку поета.
16. Його актуальність на сьогодні.
17. Ваші роздуми та почуття, навіяні поезією.

Схема аналізу епічного і драматичного твору

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
2. Історія написання і видання твору.
3. Жанр.
4. Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом твору).
5. Тема, ідея, проблематика.
6. Композиція твору, конфлікт, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем.
7. Роль поза сюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо).
8. Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору.
9. Художні деталі.
10. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
11. Підсумок (художня цінність твору, його місце у доробку автора та в літературі, сприймання твору в добу письменника та його сучасне прочитання).

Схема аналізу ліричного твору (За О. Астаф'євим та О. Ковальчуком)

1. У межах якої художньої схеми народився цей твір?
2. Спектр мотивів (які домінують серед них)?
3. Особливості конфліктної ситуації. Пафос твору. Жанр та родова домінанта твору.
4. Ліричний «Сюжет» і своєрідність його розгортання: – сюжет епічного плану; – сюжет як плин почуттів автора; – сюжет як символіко - міфологічна модель; – «нереалізований» сюжет (одномоментний вибух почуттів).
5. Композиція твору як подія на окремі змістові блоки і елементи композиції (діалоги, фрагменти пейзажу, портрети). Композиційна функція тропів і синтаксичних фігур.
6. Автор – автор - оповідач, ліричний герой твору, герой та персонажі й інші форми вираження авторської свідомості.
7. Особливості мовно - образної організації твору та її зв'язок з окремими композиційними частинами.
8. Ритм і метр (а також: строфіка, фоніка, способи римування).
9. Місце поезії у творчості письменника, у межах течії, школи, групи, у національній літературі загалом.

Схема аналізу прозового твору **(Козлов А. В., Козлов Р. В.)**

При аналізі прозових творів акценти зміщуються на образи, систему образів, конфлікт, тематику, повноцінність і багатогранність образів тощо, а тому рекомендуємо приблизно такі схеми (параметри) аналізу.

НОВЕЛА, ОПОВІДАННЯ

1. Назва.
2. Скільки і які епізоди, події зображені.
3. Якими основними засобами і прийомами творяться образи чи характери людей?
4. Характери чи образи основних персонажів (героя й антигероя повніше).
5. Тема твору.
6. Проблема та ідея твору.
7. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

ПОВІСТЬ

1. Назва.
2. Загальна характеристика засобів та прийомів творення.
3. Форма і композиція твору.
4. Всебічний і повний аналіз особи героя чи антигероя (або й обох у порівнянні).
5. Загальна характеристика інших діючих осіб (персонажів) – система образів.
6. Характер конфлікту.
7. Тема і тематика.
8. Проблема і проблематика.
9. Ідея та ідейний зміст.
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

РОМАН, РОМАН - ТРИЛОГІЯ, РОМАН – ЕПОПЕЯ

1. Назва (повний аналіз).
2. Загальна характеристика засобів.
3. Загальна характеристика прийомів найважливішого чи найважливіших прийомів.
4. Форма твору і головні сюжетні лінії.
5. Композиція і сюжет.
6. Найповніший аналіз героя та антигероя і, при наявності обох, зіставлення їх.

7. Окремі характеристики другорядних персонажів і тих груп, що стоять за героєм та антигероєм.
8. При наявності, характеристики сил, що не мають чітко визначеної схильності ні до позитивного, ні до негативного начал.
9. Система образів і конфлікт.
10. Тема і тематика.
11. Проблема і проблематика.
12. Ідея та ідейне багатство.
13. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

Навчально-методичне видання

Література в інтермедіальному вимірі: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності В11 Філологія

Укладач:

Світлана Дмитрівна Карпено

Підписано до друку _____ р.
Замовлення № _____

Тираж _____ примірників
Обсяг 2,3 д.а.

©БНАУ, 2026